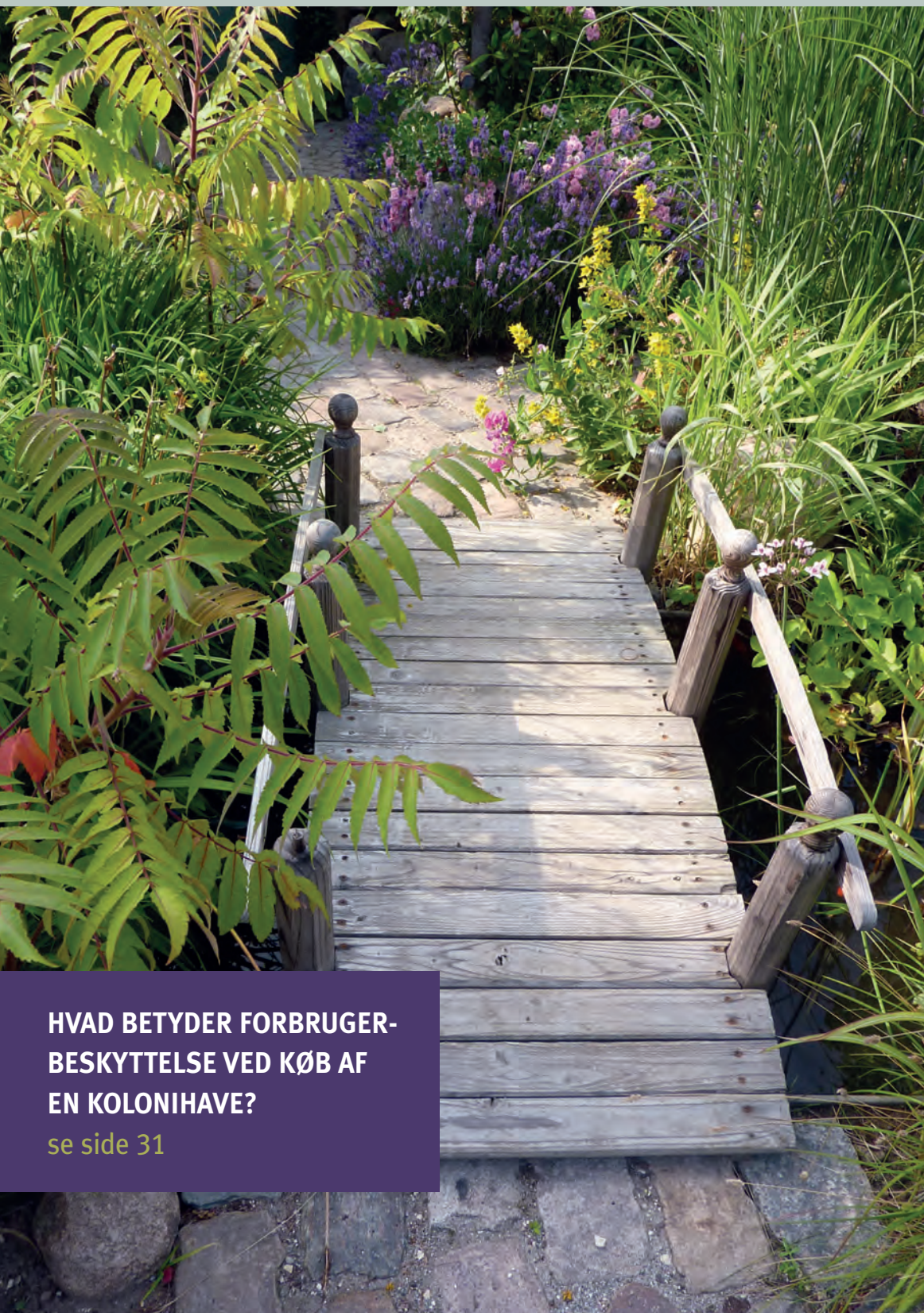

Have *bladet*[®]

KOLONIHAVEFORBUNDET

● Nummer 3 – juli 2015

**HVAD BETYDER FORBRUGER-
BESKYTTELSE VED KØB AF
EN KOLONIHAVE?**

se side 31

14 *Inde og ude*

17 *Sommer
i Danmark*

22 *Plant poesi
i højden*

Sommeren så sagte kom

Efter en forsigtig start på foråret sprang vi det simpelthen over og gik videre med sommeren som efter kalenderen starter 1 juni.

Temperaturen var lav og det blæste meget. Man kunne godt blive lidt nervøs for agurkerne. Men det dejlige ved havearbejde er, at alt kører i ring, og selv om det en gang imellem ser sort ud, går det alligevel; rutinerne tager hurtigt over og det ender godt. Et kolonihaveliv er et godt liv, man bliver glad af at arbejde med og i naturen.

FORBEREDELSE TIL KONGRESSEN

Som det efterhånden er gentaget rigtig mange gange er der kongres i september Holstebro, og det fylder meget i vores dagligdag.

Der bliver arbejdet på højtryk i vores forskellige udvalg med at gøre materialet klar til kongressen.

Her på kontoret og i Vestjyllands kreds arbejdes der intensivt for at få de sidste ting på plads, og jeg ved det er det samme ude i kredsene, hvor der mange steder arbejdes med forslag til kongressen.

Alle de indsendte forslag skal forelægges Hovebestyrelsen, der skal tage stilling til forslagene inden de sendes ud til de delegerede.

Det er som bekendt første kongres efter kredssammenlægningerne, derfor glæder det os, at der har været en meget stor interesse i de nye kredse for at deltage i kongressen.

MARKEDSLEJEN KAN FRAVÆLGES

Et af denne kongresperiodes store resultater er ændringen af kolonihaveloven, der som vi tidligere har omtalt, har gjort det muligt for vores kommunale og statslige udlejere at fravælge markedslejen og leje ud på særligt favorable vilkår til kolonihaver. En lav leje er vigtig for kolonihavetanken og det sociale sigte med kolonihaver og den er med til at sikre, at det nu, men også i fremtiden, blive muligt for folk med almindelige indtægter at anskaffe en kolonihave. Det er vigtigt, nu hvor der er stor tilflytning til de store byer og hvor nye byområder

skyder op. Kombinationen af en lejlighed i byen og en bynær kolonihave øger presset på vore kolonihaver.

VURDERINGSREGLERNE AFGØRENDE

Det øgede pres ville på andre områder betyde at priserne steg, men det sker ikke hos os på grund af vores vurderingsregler; regler som mange kolonister sætter pris på, når de køber, men i salgssituationen måske ikke er så glade for.

Men netop vores vurderingsregler med maximalpriser på alle de elementer, der indgår i et salg af et kolonihavehus og have, og dermed sikrer at der ikke sker nogen kapitalvinding ved salg af en kolonihave, er en af grundene til at kolonihaveloven blev ændret, så det fortsat er muligt at leje ud til en ikke markedsrelateret leje.

Det betyder også at både de statslige og kommunale udlejere er begyndt, når vores lejekontrakter genforhandles, at stiller krav om at lejeaftalen skal genforhandles, hvis vores vurderingsregler ændres radikalt eller fjernes.

Ændringen af kolonihaveloven har betydet at nogle store varslede lejestigninger er blevet annulleret, og det billede der tegner sig er, at vores statslige og kommunale udlejere fravælger markedslejen.

DET SOCIALE SIGTE ER VIGTIGT

Men arbejdet med kolonihaveloven har sat fokus på kolonihaven og det sociale sigte.

Der er i forbindelse med lovændringen stillet krav om, at Naturstyrelsen skal kontrollere at kolonihaverne ikke alene vurderes efter vores vurderingsregler men også, at de ikke sælges til en højere pris.

Det fokus der er på prisfastsættelsen betyder, at vi skal være forsigtige, når vi her op til kongressen arbejder med at reviderer vores vurderingsregler. Det er vigtigt, at vi er opmærksomme på at vores vurderingsregler er baseret på priser, der er aftalt politisk på vores kongres og som ikke nødvendigvis vil dække de faktiske omkostninger ved et byggeri.

Selv om den lod vente på sig ønskes alle en rigtig god højsommer.

Forbundets hovedkontor og redaktion

Frederikssundsvej 304A, 2700 Brønshøj

Tel. 38 28 87 50 · Fax 38 28 83 50

E-mail: info@kolonihave.dk

Hjemmeside: www.kolonihave.dk

Kontorets telefon- og åbningstider:

Mandag-torsdag: kl. 8.30-15.00 · Fredag: kl. 8.30-13.00

Annonceekspedition: Rosendahls Mediaservice, Jette Sterndorff-Jessen.

Tel. 76 10 11 47, e-mail: jsj@rosendahls.dk

- 2 Sommeren så sagte kom
- 4 Aktiv i haven – juli - august
- 7 Morfars prydhave
- 8 Til haven
- 12 Havevandring i det vestjyske
- 14 Inde og ude
- 15 Noget for næsen og ganen
- 16 En ny generation på vej
- 17 Sommer i Danmark
- 18 Humus-opbygning i køkkenhaven
- 20 Astilbe kræve en let fugtig jord
- 21 Besøg i Gråsten Slotshave
- 22 Plant poesi i højden
- 24 Barken er det yderste lag
- 26 Hjælp! – hvad gør vi?
- 27 Den grønne telefon
- 28 Aktuelt fra Kolonihaveforbundet
- 30 De nye kredse – Sydfyn
- 31 Kolonihavejura
- 32 Set & hørt

Forsidebillede: Grethe Bjerregaard · Redaktion: Forbundsformand Preben Jacobsen (ansvarshavende) · Grethe Bjerregaard · Tilknyttet redaktionen: Hovedbestyrelsesmedlem Ole Michél · Landskabsarkitekt Ole Statta · Landskabsarkitekt Hans Preisler · Generalsekretær Mogens Ginnerup-Nielsen. Hvor intet andet er nævnt er illustrationer af artiklens forfatter. Redaktionen påtager sig intet ansvar for stof der indsendes uopfordret til Havebladet · Layout og tryk: Rosendahls – Miljøcertificeret DS/EN ISO 14001. Eftertryk er ikke tilladt · Havebladet 4/2015 udkommer primo september 2015. Redaktionelt stof fra foreningerne til Havebladet 4/2015 udbedes til redaktionen senest 13.07.2015 · Kontrolleret oplag: 39.329 i perioden 01.07.13-30.06.14 · ISSN: 0017 – 8497.

FMK

Aktiv i haven juli

JULI

HUSK AT! – Roser kan beskæres efter afblomstring, klip godt tilbage – ned til et veludviklet blad, et nyt hold blomster vil dannes til blomstring i august-september.

UNDLAD AT! – Vanding på planters blade midt på dagen i fuld solskin kan give solskoldning på bladene. Samt vandspild grundet stor fordampning.

VEJRET

Gennemsnitstemperatur	15,6 °C
Nedbørsmængde	66 mm
Nedbørsdage	13
Relativ fugtighed	67 %
Fordampning	99 mm
Solskintimer	228
Vindretning vest-nordvest	

NEDBØRSGENNEMSNIT

Nordjylland	64 mm
Midt- og Vestjylland	66 mm
Østjylland	66 mm
Syd- og Sønderjylland	72 mm
Fyn	61 mm
Vest- og Sydsjælland	
Lolland-Falster	62 mm
København og Nordsjælland	67 mm
Bornholm	53 mm

TRÆER OG BUSKE

Væksten i træer og buske har nået sit højeste, nu er lyset i aftagende og dermed også væksten. Tidspunktet er godt til at foretage en sommerbeskæring. Grene kan fjernes fra såvel buske som træer, så der kommer lys ind i planterne. Det vil også give frugterne mulighed for at opnå en fin farve og en god aroma til spiselige frugter.

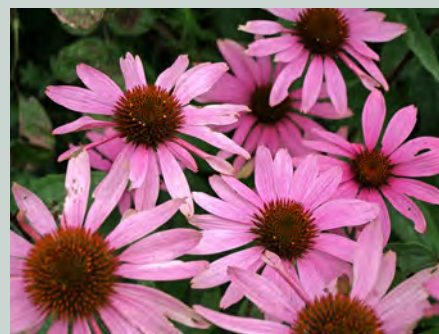
Espalierplanter beskæres og grene kan bindes til espalieret og til stolper.

BLOMSTERHAVEN

Mange af de høje, ikke stivgrenede stauder har brug for at blive bundet op. Ved at stikke flere pinde rundt om stauden kan det næsten ikke ses, at den er bundet op. Afblomstrede stauder klippes tilbage, så der kan komme nye blade og evt. en genblomstring.

Stauder kan udtyndes i staudebudet ved at grave gruppen op og dele planterne, så der er et passende antal til en ny gruppe. Gøres på en gråvejrsdag. Sørg for at jorden, hvor der skal plantes, er gravet, porøs og fri for ukrudt. Planterne sættes i samme dybde som tidligere og vand til sidst grundigt. Dagen efter vandingen løsnes jorden. Der kan evt. gives lidt gødning.

Der kan sås stedmoderfrø, som vil spire og danne planter klar til udplantning i eftersommeren.

Echinacea purpurea, purpursolhat.

GRÆSPÆNEN

Gødning udbringes jævnt fordelt, bedst i forbindelse med en regnbyge på mindst 10 mm. Når der gødskes i regnvejr opløses gødningsgranulatet hurtigt og i løbet af få dage er græsplænen frodig grøn og bedre i stand til at klare sliddet fra sommerens aktiviteter samt en tørkeperiode. Ikke mindst hvis græsset ikke klippes for tæt. Megen top giver frodigt rodnet.

FRUGTHAVEN

Sommerhindbær modner og kan høstes. Hindbærbillen kan være årsag til, at der er larver (orm) i bærrerne. Efter høst klippes de grene, som har båret frugt, helt ned til jorden. Det er de nye skud, som er vokset frem i løbet af forår og sommer, der giver bær til næste år.

Discovery udtyndet.

Aktiv i haven *august*

Nye jordbær kan plantes på et nyt, friskt jordstykke. Udplant kun sunde, sygdomsfrie planter. Tages der stiklinger fra egne planter, vælges udløbere fra planter som giver mange jordbær og få udløbere. Jordbær gødes efter høst, så de kan gro frodigt til i resten af vækstsæsonen.

Udtynd frugterne hos frugttræerne. Vigtigt at kunne nænne at fjerne måske 2/3 af frugterne. Det er store, farverige frugter, der forsvinder hurtigst fra frugtskålen.

KØKKENHAVEN

Kartoffelskimmel kan forekomme i løbet af måneden; ved angreb kan hele kartoffeltoppen nedvisne og svampen kan fortsætte ned til knoldene. Ses angreb klippes toppen af helt nede ved, evt. under jorden, hvorved angreb på knoldene stoppes. Lad kartoflerne blive i jorden til hen først på efteråret, det nemmeste sted at opbevare dem.

Der kan høstes forskellige grøntsager dagligt. Ærter og bønner kan fryses.

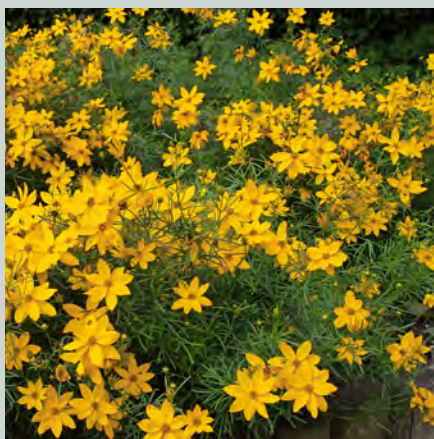
Nye hold af salat, radiser og rødbeder kan sås.

Efter regn løsnes jorden (brug håndkultivator) mellem planterne, det sikrer ilt til rødderne og en god krummestruktur, som mindsker fordampningen.

VÆKSTHUSET

Sørg for god udluftning. Der kan blive meget varmt midt på dagen. Vinduerne holdes åbne så der ikke dannes dug.

Melonerne er begyndt at blomstre, bestøvning kan være aktuel. Hvis der ikke er kommet bier ind i væksthuset, kan bestøvning foregå ved at tage en hanblomst og stryge den mod hunblomsten der dermed bestøves. Hunblomsten er buttet under kronbladene.

Coreopsis.

Planterne gror meget i væksthuset, så giv flydende gødning, lidt – men jævnlige.

KRUKKER OG ALTANKASSER

Basilikum er en glimrende plante til krukker. Bladene kan være grønne eller røde. Der skal være godt dræn, og en solrig placering. Tilsejls jævnlige sommeren igennem, må ikke mangle vand, lidt gødning er nødvendigt. Krukken kan flyttes ind når frosten kommer og der kan stadig høstes blade.

Fransk estragon er den mest smagfulde, men der findes også russisk estragon. Planten bliver omkring 80 cm høj. Jorden skal være velgødet og placeres i let skygge. Planten kan tages ind og overvintre lunt. Kan også overvintre ude i milde vintre, bør dog vinterdækkes.

Sommerblomster vandes næsten dagligt og lidt gødning af og til. Visne blomster og blade fjernes. Nogle skal måske bindes op til en pind.

AUGUST

HUSK AT! – *Frisk salat er kun den, som kommer direkte ind i køkkenet fra haven.*

UNDLAD AT! – *Plante klematis op ad en varm sydvendt mur, Klematis tåler ikke direkte sol. Plant på husets andre sider, gerne mod nord.*

VEJRET

Gennemsnitstemperatur 15,6 °C
Nedbørsmængde 68 mm
Nedbørsdage 15
Relativ fugtighed 69 %
Fordampning 80 mm
Solskinstimer 219
Vindretning: vestlig
Obs. Sidst på måneden kan der være risiko for nattefrost.

NEDBØRSGENNEMSNI

Nordjylland 66 mm
Midt-Vestjylland 73 mm
Østjylland 64 mm
Syd- og Sønderjylland 78 mm
Fyn 60 mm
Vest- og sydsjælland
+ Lolland-Falster 59 mm
København, Nordsjælland 63 mm
Bornholm 53 mm

TRÆER OG BUSKE

Blåregn beskæres ca. 2 måneder efter blomstring. Alle sidegrene og sideskud klippes tilbage over 5-6 knopper på en hovedgren.

Sommerfuglebusken blomster. Klip visne blomster af, det fremmer nye blomster. Sidst på måneden kan der plantes forskellige surbundsplanter. Jorden skal have et lavt indhold af kalk,

Aktiv i haven *august*

pH 5-5,5. Hvis jorden ikke har et lavt reaktionstal kan der udgraves plantehuller, 60x60cm i 40 cm dybe, og fyldes med grov, lys spagnum (tørvestrøelse). Spagnum skal gennemvandes grundigt inden plantning. Der gødes med en almindelig N-P-K gødning.

BLOMSTERHAVEN

Er der pelargonier, som skal overvintres, er det nemmest at bruge planter fra nye stiklinger. Vælg kraftige skud, der skæres under 4-5 blade, hvoraf de 2 nederste blade fjernes. Når sårfladen er tør, stikkes stiklingerne i pletter med sandblandet jord. Stiklingerne anbringes lyst uden direkte sol. Der vandes sparsomt for at undgå at stiklingerne rådner. Dækkes med en plastpose, det kan hindre udtørring. Når stiklingerne begynder at gro, fjernes plastposen. Potterne med stiklinger opbevares frostfrit vinteren igennem og skal kun vandes sparsomt.

Der kan plantes stauder. Dels kan der anskaffes nye, dels kan de eksisterende stauder deles og plantes om. Sørg for at jorden er helt ukrudtsfri inden der plantes. Er der skvalderkål vokset ind i stauden, vil det oftest være bedst at kassere den helt.

GRÆSPLEÅEN

Nye græsplæner kan sås, bedst i en fugtig periode, således at græsfrøene hurtigt vil spire. Jorden graves eller fræses,

Dahlia, rød og hvid.

Abrikos.

herefter køres jorden igennem med en håndkultivator. Planer med en rive. Bagsiden af riven kan også bruges til planering. Vigtigt at arealet er planeret fuldstændigt jævnt. Én gang at gøre det grundigt og der er en græsplæne til nytte og pynt de næste 50 år.

Vælg en hårdfør, slidstærk, langsomtvoksende frøblanding. Frøene udstrøs jævnt og nedrives let både på kryds og tværs. Der kan gives blandingsgødning, samtidig med at græsfrøene spredes og begge dele rives ned. På lette jorde kan en tromling være aktuel.

FRUGTTRÆER OG BUSKE

Hvis ribsbuske har visne bladrande kan det skyldes mangel på kalium, så gød med en blandingsgødning N-P-K med et højt kaliumtal – K.

Den dejlige æblesæson starter med at de tidlige æblesorter modner. Det kan stadig lade sig gøre at udtynde i frugterne for at opnå en god størrelse hos de efterårs-/vintermodnende sorter.

Samtidig med at solbær er modne og klar til plukning kan der foretages en udtynding af buskene. Enkelte gamle grene fjernes helt nede i bunden af planten.

KØKKENHAVEN

Straks spiseløgene i haven nedvisner skal de op. De tørres og hænges op i bundter. Det er vigtigt at løgene er tørret godt, ellers forringes holdbarheden.

Får de lov til at blive i jorden, vil de ofte begynde at gro med risiko for angreb af gråskimmel, hvorefter løgene begynder at rådne.

Salat og radiser kan stadig sås og nå at blive høstet.

På de tomme jordstykker efter sommerens afgrøder kan der sås efterafgrøder, som vil opsamle resterne af kvælstof fra jorden. Kartoflerne kan graves op til vinteropbevaring sidst på måneden.

VÆKSTHUSET

Tomater vokser og modner. Sidst på måneden kan topskuddet klippes af hvorved de sidste tomater når at modnes. Evt. fjernes nogle blade, så der kan komme lys til frugterne.

Frugtstørrelsen i vindrueklaser øges og får fine farver. Det vil ofte være nødvendigt at fjerne nogle af vindrueplantens blade for at få lys til klaserne.

Vindrueplantens blade er meget dekorative når de får høstfarver. Er vindruerne små i klaserne, kan de udtyndes, brug en lille saks.

KRUKKER OG ALTANKASSER

Sommerblomsterne er stadig frodige og blomsterrige. Visne blade fjernes og vandes efter behov.

Nogle af sommerblomsterne kan erstattes af mere varige planter. Det er godt at plante stedsegrønne i de større krukker. Buksbom, taks, enebær, *Rhododendron*, *Skimmia* m. fl. kan plantes og give krukkerne farve om vinteren.

Forårsblomstrende løgvækster lægges i krukker og altankasser. Stauder kan plantes.

Det kan være aktuelt at dele og omplante krydderurterne.

Sidst på måneden kan det blive aktuelt at beskytte de sarteste planter ved at stikke grangrene ned i krukken.

Krukker med planter til vinteropbevaring tages ind.

Nu er det **SOMMER** i morfars prydhave

Så er det igen blevet sommer i Morfars kolonihave og spørgsmålet melder sig hurtigt; hvordan bliver sommervejret så i år?

Med det vejr som vi havde sidste sommer, bliver der noget at leve op til, men jeg ved af erfaring at rigtige kolonihavefolk aldrig frygter vejret.

KLIPNING OG BESKÆRING I SOMMERHAVEN

Jeg laver aldrig de helt store projekter i juli og august. I disse 2 måneder skal man nyde den indsats, der er foretaget i årets øvrige måneder. I tørkeperioder er der altid meget at se til med vanding og gødsning af krukker og pletter. Lige nu er det også et godt tidspunkt til beskæring af ahorn, birk, valnød og prydkirsebær. Når du har plukket blomsterne og kirsebærrene kan du godt beskære disse træer. Ved efterårsbeskæring undgår du lettere at træerne får gummiflod. Dette kan ses som en tyk, ravlignende masse.

Du kan også beskære dine tidligt blomstrende stauder som f.eks. engblomme, hjerteblomst, staudemargerit, ridderspore og pæon (bonderose). Ved en nedklipning på nuværende tidspunkt, vil de nedklippede planter genblomstre senere på året, ligesom ved beskæring af roser. Hvis du samtidig drysser lidt NPK gødning omkring den nedskårne stauder, som når du drysser salt på en fedtemad, får du en ekstra smuk og stor blomstring senere på efteråret.

AUGUST ER ET GODT TIDSPUNKT TIL GRÆSSÅNING OG NYPLANTNING

Hvis du skal plante nye stedsegrønne planter er august den absolut bedste måned fordi jordtemperaturen i august er årets højeste. Du kan naturligvis plante pottede eller klumpplanter på andre tidspunkter. Pottede planter og klumpplanter vokser videre når de bliver genplantet. Sørg for vanding i tørkeperioder og efter plantningen.

På grund af den høje jordtemperatur vil nysået græs spire i løbet af en uge hvis der er en god jordfugtighed. Det kan også gøres på andre tidspunkter, men så varer det længere inden du får en færdig og brugbar græsplæne.

BLOMSTRENDE BUSKE I AUGUST

I morfars prydhave er der altid efterårsblomstrende træer og buske.

Jeg kan især anbefale følgende:

- **Sommerfuglebusk** *Buddleia*.
Den almindelige art bliver ca. 2 m høj og fås i mange farver.
- **Lavendel** *Lavandula*.
Findes i flere forskellige arter og farver og bliver op til 60-80 cm høj.
- **Amerikansk syren** *Ceanothus*.
Forskellige arter med hvide og blå blomster. Bliver ca. 1 m høj
- **Syrisk rose**, *Hibiscus*.
Mange forskellige farver, bliver ca. 2 m høj.
- **Potentil**, *Potentilla*.
Findes i mange farver og arter. Bliver ca. 1 m høj.
- **Lyng**, *Erica* og *Calluna*.
Fås i forskellige farver. Maksimal højde 30-50 cm. Ud over de dejlige farver har de samme fælles gode egenskaber: De tiltrækker mange sommerfugle.

*Sommerfuglelavendel har det botaniske navn *Lavandula stoechas*. Den findes vildtvoksende omkring Middelhavet. Den bliver 50-60 cm høj. Den er stedsegrøn men ikke 100 % hårdfør. Skal plantes i en ikke meget fugtig jord (må ikke være meget våd om vinteren). Overvintres gerne på et lunt og beskyttet sted, fx i et uopvarmet væksthuse.*

*Af John Henriksen,
slotsgartner emer.*

Skræddersy dit hus

Jabo er nu på markedet med FLEX; syv små annekshuse, der glimrende kan være i en kolonihave. FLEX er moderne, gedigne og holdbare annekser med en twist. Du kan nemlig selv bestemme, hvordan du vil have huset. Der er syv grundmodeller fra 10-15-18,4-20 eller 25 m². Vægge, døre og vinduer kan flyttes, skiftes ud og tilføjes, som du ønsker det. Vælg størrelse og model og skræddersy selv dit hus. Du flytter måske

døren til gavlen, eller vælger at udskifte den til en skydedør. Læs mere om annekserne, priser og levering på www.jabowood.dk.

Hans Preisler

HØSTANEMONE

Høstanemone har det botaniske navn *Anemone hupehensis* var. *japonica*. Der findes et utal hybrider med især tyskklingende navne. Hvid, rød og lyserød er de dominerende farver. Høstanemone bliver 60-70 cm i højden og breder sig villigt under ideelle vækstforhold. De fortrækker en solrig placering i en let, fugtig jord som ikke tørrer ud i den egentlige vækstsæson. Du må være forberedt på at den hvert 3.-4. år skal omplantes og deles på grund af plantens hurtige og kraftige vækst.

John Henriksen

Høstasters

Der er flere forskellige sorter, som alle har til fælles at de er meget blomsterrige, nemme at dyrke. Planter de i grupper på mindst 1 m² vil de give en flot, farverig gruppe. De kan få meldug, derfor er det vigtigt at planterne ikke mangler vand. Højden på de forskellige sorter varierer mellem 70-100 cm. Det kan evt. være nyttigt med en diskret opbinding.

Jann Poulsen

Skånsom terrassevasker

Patio Plus fra Nilfisk er en skånsom, elektrisk terrassevasker til højtryksrenseren. De roterende dyser giver en ensartet overflade, og den skrå montering giver en mere skånsom behandling. Samtidig beskytter skjoldet mod opsprøjt af vand og snavs. Multibørsten 3-i-1 også fra Nilfisk gør udendørs rengøring nemmere, mere grundig og mere skånsom. Velegnet til bilen, havemøbler og væksthuse. Børsterne har hvert deres formål og kan let skiftes. Nilfisk Roofcleaner er, som navnet siger, god til at rense taget. Det er den lange teleskopstang som gør forskellen. Taget skal ikke trykspules men renses med Roofcleaneren tilsat speciel rensesvæske som opløser snavset. Vejledende priser: højtryksrenser 1.099 kr., Patio Plus 399 kr., Multibørste 3-i-1 499 kr. og Roofcleaner 999 kr. Fås i førende plantecentre og byggemarkeder. Se mere på hojtryk.nilfisk.dk.

Hans Preisler

SYRISK ROSE *Hibiscus*

En af de meget blomsterrige prydbuske om eftersommeren. Der er mange forskellige sorter at vælge imellem og derfor også mange blomsterfarver. Oftest sætter planten mange frøstande efter blomstring og tit har en nysået plante en anden blomsterfarve end moderplanten. Så skal de arvelige anlæg videreføres foregår det ved stiklinger. *Hibiscus* blomstrer på sommerskud, dvs. de nye skud som fremkommer efter beskæring om foråret. Blomstrer sidst på sommeren.

Jann Poulsen

Pas på kålplanterne

De yndige, hvide kålsommerfugle er knyttet til korsblomstrede plantearter (kålfamilien). De lægger deres æg på undersiden af kålbladene, så maden er serveret, når larverne klækkes. Der findes en stor og lille kålsommerfugl som ligner hinanden i deres voksne stadie. Larverne er mere forskellige – den lille kålsommerfugls larve er matgrøn med en smal gul ryglinie og den store kålsommerfugls larve er større og sort-gulbroget. Skadebilledet med afrippede og hullede blade er det samme for begge slags larver, og har man ikke forebygget med at dække med insektnet, skal planterne tjekkes regelmæssigt for æg og larver. De grønne ekskrementer og hullede blade afslører deres gemmesteder.

Kålsommerfuglen lægger sine små æg bag på kålbladet, hvor man kan se dem enten enkeltvis (lille kålsommerfugl) eller i hober (stor kålsommerfugl) og klemme dem mellem fingrene, så de ikke når at blive til larver.

Det er svært at finde alle æggene, så planterne skal også ses efter for larver. Små børnefinger er gode til den slags arbejde, og børnene vil ofte synes det er sjovt efterfølgende at fodre larverne til fuglene. Skal man til at plante andet hold kål ud kan man forhindre angreb fra kålsommerfuglens larver og lille kålflue, hvis larver gnaver i plantens stængel og rod, ved at dække afgrøderne med et finmasket insektnet, så snart de er sået eller udplantet. Nettet skal slutte helt tæt ved jorden, da insekterne ellers kan komme ind og har frit spil. Fiberdug, som er et tyndt stykke kunststof, der lader lys og vand trænge igennem og også virker isolerende, bør ikke bruges over kål i højsommeren, da den vil få det for varmt. Kållarverne dør først efter starten på nattefrost, så planterne skal gås efter til langt ud på efteråret.

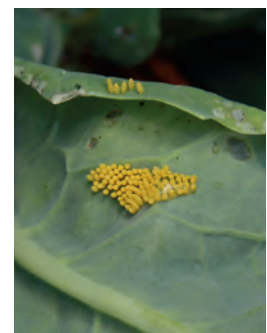
Mia Stochholm

Den lille kålsommerfugls larve er ved at gnave sig igennem et blad fra en rød grønkål.

For børn går der hurtigt sport i at samle kållarver.

Æghobe fra den store kålsommerfugl kan mases mellem fingrene, så de ikke udvikler sig til larver.

GULE STIKKELSBÆR

Når stikkelsbærrene er modne er det samtidig et godt tidspunkt at foretage en udtynding af busken. Fjern nogle af de ældste (mørkeste) grene helt nede i bunden af busken, så der kan komme luft i busken og den kan begynde at sætte nye skud. Udtynd herefter i de resterende grene så busken bliver harmonisk. Lad bærrene blive på grenene under beskæring – tag grenene, sæt dig på en stol og pluk bærrene.

Jann Poulsen

Stenurt på væltet rod

En storm kan vælte træer, og en del af rodnettet kommer ovenover jorden.

Her er valgt at lade roden være tilbage og lave en dekoration på rodnettet ved at plante stenurt *Sedum caudicola*, som ikke bliver mere end 10 cm høj. Kan vokse både i sol og skygge, på en veldrænet jord.

Jann Poulsen

Sedum på roden af væltet træ.

Rosenfestival i Bogense

Mere end 70 % af de danske haveroser produceres omkring Bogense, så det er meget naturligt at en rosenfestival henlægges netop til denne by. Det er i år 9. gang festivalen afholdes og blandt attraktionerne bliver i år en 6 x 3 m stor dekoration. En anden attraktion vil blive den person, der åbner festivalen, der i år har temaet musik, nemlig Bent Fabricius-Bjerre, som vi vel alle kender, ikke mindst fra temaerne til Matador og Olsen Banden. Rosenfestivalen afholdes lørdag d. 1 august og søndag d. 2. august kl. 10-17.

Grethe Bjerregaard

Robotterne til plænerne vinder frem

Robotplæneklippere er ved at vinde frem. De er blevet billigere, men de kræver jo strømtilslutning, selvom de er billige at lade op. Worx kan fås i førende byggemarkeder for vejledende 5.995 kr. og er forprogrammeret, så den kan bruges, når du har taget den ud af æsken og monteret en ledning rundt om det græsareal, den skal holde klippet. Den er børnesikret og tyverisikret med pinkode.

Hans Preisler

LODRETTE HAVER

Horti Verti markedsfører en smart lille lodret have lige til at skrue fast på væggen med tre beslag. Findes i flere udgaver med plads til 6 eller 15 urtepotter. Potterne hænges op som de er købt og skal fremover kun passes med vanding, gødsning og klipning.

Se mere på www.hortiverti.dk.

Hans Preisler

Myrer og bladlus

Bladlus sidder ofte mange sammen i kolonier. Og man siger om myrer, de holder lus som "malkekøer". Det skyldes at myrernes ekskrementer er meget sukkerholdige. Myrerne transporterer lusene til andre nye plantedele. Det er uheldigt, for på den måde kan der transporteres virussygdomme rundt. En metode til at bekæmpe lus er ved at spule planten med koldt vand. Og myrer bekæmpes ved at ødelægge deres bo. Det er under sten, fliser, gammelt, mørkt træ, at myreboerne findes.

Jann Poulsen

Plastrammer til kanter og højbede

Boxman Plast kan tilbyde såvel højbede som kantbånd i langtidsholdbar genbrugsplast. Højbedene leveres som kasser med hjørner og sider i 12 mm plast og i to sidehøjder 40 cm og 60 cm. Fås med tryk-imprægneret træramme eller med galvaniseret u-jern ovenpå. En anden løsning er kantbånd men i 3 mm i plast. Kantbånd i 15 cm's højde anbefales til kantning af græs og bede, mens kantbånd i 30 cm's højde anbefales til afgrænsning af træer og buske. Læs mere på www.boxmanplast.dk hvor man også kan bestille varerne.

Hans Preisler

Krydderurter

Der er mange måder at dyrke krydderurter på. Her er der i et hjørne af kolonihaven, tæt ved huset, anlagt en krydderurtehave bestående af cementrør i forskellige størrelser. Dyrkningsmediet er en blanding af god muldjord, kompost og lidt grus. Planterne har gavn af at cementen varmes op om dagen, afkøles om natten og der dannes kondensvand, som rødderne nyder godt af, de gror helt ud til rørets inderside.

Jann Poulsen

Krydderurter i i cementrør.

HAVEVANDRING i det vestjyske

Af Grethe Bjerregaard, fagredaktør

I H/F Ellebæk har John Bruun sin meget velplejede og alsidige kolonihave i Vestjylland Kreds.

Ud over at passe sin have deltager John Bruun også i organisatorisk arbejde, ikke blot i Kolonihaveforbundet, hvor han er næstformand i kredsen, men også mange andre steder, herunder boligforeningen, hvor hans lejlighed befinder sig. Golfbanen kalder også hyppigt, så der er nok at se til. Han var formand i sin haveforening i mange år.

I HAVEN ÅRET RUNDT

John Bruun er i haven året rundt, og det ses. Der er et rigt fugleliv, væksthuset er ved at sprænges af planter under formering og hele haven er tildækket med planter, så konsulenten kan ikke finde en bar plet at klage over i den ca. 700 m² store have. Det er to haver, der er slået sammen. Den normale have-

størrelse er ca. 400 m². Haveforeningen blev etableret i 1969 og John Bruun har haft sin have siden 1973. Normalt er haven klar til at man kan arbejde i den i løbet af marts, men i 2014 var det allerede 1. marts.

Der er mange løg- og knoldplanter i haven, både til nytte og pry, herunder mange knoldbegonier og *Dahlia*. Der er også mange *Fuchsia*, ca. 180, der opbevares om vinteren i et hjørne af væksthuset. De er klar til udsætning i løbet af april. Ikke ret mange af dem går til i løbet af vinteren, måske 3-4 stykker, så der er ikke noget at klage over. De opstammede er de sværeste at opbevare og de ender ofte med at blive forgrene- de som de traditionelle *Fuchsia*.

◀ Den vestjyske natur indbyder til indsamling af planter til kryddersnaps og resultatet bliver både velsmagende og smukt at se på.

KRYDDERSNAPSEHOBBI

En lille kryddersnaps en gang imellem er godt for helbredet og den vestjyske natur sørger for mange smagsgivere i form af mosebølle, tyttebær, slåen (efter lidt frost) lige som nye skud af pil, knopper af eg og bøg, rødder af tormentil og meget andet kommer i brug.

Selv om haven er fyldt med planter og der hele tiden er noget at tage fat på er der nu også plads til hyggesteder i haven. Der er ikke meget der slår en stille stund med en kryddersnaps og et kig ud over en frodig have. ▲

▲ Væksthuset er i brug til formering i det tidlige forår og fra efteråret bruges det til vinteropbevaring.

▲ John Bruun, th, og kredskonsulent Erling Mikkelsen, tv, i havesnak.

▲ Engletrompet Brugmansia er en krukkeplante der kan blive meget stor. Den vil senere på året få de mest fantastiske trompetlignende blomster. I bunden er plantet knoldbegonier, der vil give et flot bunddække.

▲ Der er plads til både grøntsager og pryplanter i haven, så der er noget for maven og øjnene i hele havesæsonen. Blomstrende Rhododendron er et virkeligt blikfang i begyndelsen af sæsonen.

220V I FRITIDSHUSET

Til lys, køleskab, tv

SOLCELLEANLÆG

Solcelleanlæg fra Viva Energi leverer 220V til fx køleskab, tv, lamper, mobil, pc, kaffemaskine og støvsuger.

INTRODUKTIONSPRISER I DENNE MÅNED!

Vi lancerer nu nye 2015 modeller, som er endnu nemmere at montere med færdigsamlet kontrolplade og hovedafbryder.

I denne måned til introduktionspriser! SPAR OP TIL KR. 3450,-

Solpakke 800Wh/1000W

kr. 8.999,-

Til alm. køleskab, lys, tv, pc, mobiltlf, iPad. Strøm nok i højsommer og weekender.

SPAR 1500,-

245-250W panel (1x1,65m), 220V/1000W, 2,4kWh batterilager. Nr. 1369. Normalpris: 10.449,-

Solpakke 1.7KWh/1000W

kr. 10.999,-

Som ovst. m/2 paneler. Strøm til hele sommeren.

SPAR 2000,-

2 paneler (2x1,65m). Nr. 1370, Normalpris: 12.999,-

Solpakke 1.7KWh/2400W

kr. 16.999,-

Til kaffemaskine, støvsuger, microbølgeovn & alt i solpakke 800Wh. Strøm til hele sommeren.

SPAR 3450,-

2x 245-250W paneler (2x1,65m), 220V/2400W, 4,8kWh batterilager. Backup-indgang til ekstern 220V kilde (generator eller elnet). Nr. 1492. Normalpris: 20.449,-

Alle anlæg er komplette med udførlig dansk monteringsvejledning. Husk også at købe monteringsbeslag afhængig af tagtypen (200-600 kr. pr. panel). Priser er inkl. moms og uden montering.

Vi er danmarks førende indenfor batterianlæg!
Læs mere på vivaenergi.dk/fritidshus

Viva Energi

Anelystparken 43B | 8381 Tilst
Tlf. 70 22 70 40 | www.vivaenergi.dk

Inde og ude

Mange grøntsager trives bedst i et væksthuis, ikke mindst tomater, agurker, auberginer, peber mv. Her får du lidt at vide om hvordan du får størst glæde af dine tomater. Jordbær kan give uforudsete problemer.

TØRRER DINE JORDBÆRPLANTER UD DET ANDET ÅR EFTER NYPLANTNING?

Måske har du oplevet at jordbærplanterne andet år er voldsomt svækket i forhold til første år efter nyplantning. De visner og jordbærrene udvikles ikke ordentligt, men er små og mere eller mindre indtørrede. Det kan skyldes angreb af jordbærål. Det er mikroskopiske dyr, som rettelig hedder nematoder, og der er ingen bekæmpelsesmidler man kan bruge i haven.

Planterne sidder løst i jorden og når man trækker dem op, kan man se at rødderne afsluttes med noget der ligner en høfork. Det er fordi en nematode har angrebet vækstpunktet og der vokser to nye erstatningsrødder frem. Det fører til en voldsom svækkelse af planterne og udbyttet reduceres både kvalitativt og kvantitativt andet år.

Nematoderne opformerer sig hvis man gentagne gange dyrker jordbær på samme areal og det gør vi jo, når vi har en mindre have, selvom vi flytter fra sted til sted.

Det påstås, at hvis man planter et stykke jord til med tagetes fortrænges jordbærrålene (nematoderne) for en tid, hvorefter man kan plante jordbær uden at disse bliver ødelagt af nematoder. Jeg har ikke prøvet, men jeg har løst problemet på følgende måde. Jeg dyrker kun et år, så fjerner jeg planterne helt og leverer dem til kompostering så jeg ikke får flere nematoder i jorden. For at opnå topudbytte allerede første år har jeg valgt at plante 2 udløberplanter i hvert plante-hul. Det betyder at jeg kan høst fuldt udbytte eller mere. Det er en metode man kan benytte når planterne er gratis og arbejdslønnen er et stort nul.

Det er enkelt at gennemføre. Brug 15 cm pletter med smittefri jord og anbring to udløberplanter i hver. Klip dem fri af moderplanten så snart de har fået rødder i potten, så man undgår at skadedyr kryber over i potten og fortsætter med at skade planterne.

*Potte med to
aflæggere.
Frodige jord-
bærplanter efter
plantning.*

*150 cm langt skud med blomsterklase i top-
pen fastgjort til at kunne bære en stor klase.*

BONUSKLASE PÅ TOMATPLANTEN

Nogle af os væksthuseksperter kan lide at lege lidt, og måske opnå større udbytte end egentlig forventet. Jeg kan ikke lade være med at producere et par ekstra tomatklaser pr. plante. Jeg kalder dem bonusklaser og det er meget let at udføre.

Når planten er blevet en meter i højden og er kraftig og i god vækst, lader man et sideskud få lov at vokse lige op ad – parallelt med stammen. Sideskud på tomatplanter ender som en blomsterklase.

Skuddet fæstnes til opbindingstråden et par steder og i toppen udvikles en klase. Den fæstnes godt til opbindingstråden og dermed udvikles en bonusklase.

Stor bonusklase med dejlige tomatfrugter.

Af Helge Petersen, planteskribent

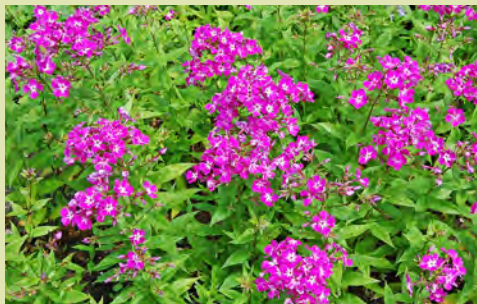
Noget for NÆSEN og GANEN

Af AneMette Olesen, *haveskribent*

Duftende planter skærper vore sanser og få planter kan som dem få os til at huske lykkelige minder fra barndommens have. På samme måde kan krydderurterne sætte smag på maden.

DUFTENDE BLOMSTER

Dufte påvirker vore tanker og følelser og dejlige dufte giver en ekstra dimension til haveoplevelser. Ved at planlægge hvilke planter der bør være i haven, kan man opnå at der er duftende planter i haven hele året. Plant dem gerne tæt på havens siddeplads så du kan nyde duftene når du har fri fra arbejde. Brug dufte i potpourrier, og tag buketter med ind til stuens vaser. Tag en enkelt blomst i knaphullet, eller læg tørrede, duftende blomster i duftposer til at gemme mellem tøj.

AUGUST FLOKS, *Phlox paniculata*

Floks er en staupe der førhen var en af landbohavens skønne duftfavouritter. Den har en sød og fin parfumeret duft, der på en solrig eftermiddag eller aften kan bølge hen over haven. Den findes i mange pastelfarver fra hvid, rosa, lyseblå til lilla og mørkerød. Blomsterne er samlet i klaser og planten spreder sig ved hjælp af rodudløbere, så den hurtigt kan fremvise store bestande af duftende blomster. Man kan forlænge blomstrings-tiden ved at skære de første blomstrende topkud væk, så vil planten stimuleres til at blomstre på sideskudde-ne. Planten trives i både sol og halvskygge i en næringsholdig, let fugtig jord. Nye sorter anbefales for at undgå meldug.

JULI

ÆRTEBLOMST *Lathyrus odoratus*

I 1699 opdagede en munk på Sicilien en lille duftende blomst ved vejkanthen. Han blev så betaget af duften, at han sendte frø til en botaniker som fik planten opformeret og denne er siden blevet stammomater til et utal af duftende hybrider. I England kalder man den sommerblomsternes dronning og de forskellige sorter byder på et væld af pastelfarver i hvid, pink, blå, violet og mørkerød. Ærteblomsten gør sommerhaven fortryllende. Dens duft rammer næseborene ved den mindste brise. Som snitblomst er den meget yndet da blomsternes duft er ligeså intense i stuen. Og jo flere blomster der skæres af jo flere springer ud. Dette fænomen skyldes at planten ikke orker at blomstre videre hvis den får lov at sætte for mange frøstande. Førhen blev blomsten brugt i brudebuketter, og i blomstersproget står ærteblomst for evige glæder. Ærteblomst bør have noget at klatre opad, og kan sås eller udplantes et solrigt sted i haven. Frø bør sås i god tid i potter inden døre i april.

SMAGFULD KRYDDERURT

En af de mest populære krydderurter til køkkenbrug er uden tvivl basilikum. Den er en populær krydderurt i Middelhavslandene, i Afrika, det fjerne Østen, og Mexico hvor basilikum findes vildtvoksende.

RØDE BASILIKUM

'Dark opal', *Ocimum basilicum* x *forskolei*. Denne basilikumsort er meget dekorativ med markante, mørkviolette blade og kraftige rosa blomster. Den flotte violette farve og kraftige smag giver bid i sommersalater. Unge planter viser ofte grønne flækker på bladene. Ved frøformering fremkommer også gerne helt grønne planter.

'Purple ruffles', *Ocimum basilicum*. Den regnes for en af de mere dekorative basilikumsorter med store violette og indskårne blade. Det er en pendant til 'Green Ruffles', men med smallere og mindre kødfulde og violette blade. Den er af og til blevet forvekslet med den japanske krydderurt

Perilla, der også har frynsede blade og let smag af mynte.

'Red Rubin' eller 'Rubin', *Ocimum basilicum* x *forskolei*. Det er 'Dark Opal', der er forælder til denne danske varietet, der får metallisk glinsende og dekorative violette blade. Frøafkom giver ikke så mange grønne afkom som 'Dark Opal'.

En ny GENERATION på vej

Af Eigil Bisgaard Jensen, hortonom

Både vejr og vind er afgørende for hvor tidligt anden generation af skadedyr er fremme, og hvor aggressive de er.

Måske har man undgået de værste sygdomme og skadedyr i første del af sommeren, men der er intet som kan garantere, at den anden halvdel bliver lige så problemfri. Tværtimod har mange skadedyr en anden generation af larver, som er meget mere aggressive end første.

TEMPERATUR

Temperaturen er meget afgørende for skadedyrenes udvikling. I nogle tilfælde følger de forskellige udviklingstrin så hurtigt efter hinanden, at der bliver plads til en ekstra generation. Eksempelvis kan nævnes, at ageruglens æg klækkes efter 10 dage, hvis temperaturen er 17 grader, men allerede efter 5 dage hvis temperaturen er 25 grader. Er temperaturen 12 grader vil 80 procent af larverne gå til. Hertil kommer, at bygevejr også vil skade larverne. Det kan udnyttes ved hyppige kunstvandinger.

Ærterne har undgået at blive ædt af duerne. Om også ærtevikleren har været på færde viser sig først når bælgene åbnes.

ANDEN GENERATION

Porremøllet er en lille sommerfugl med to generationer, hvor især anden generation, der fremkommer i juli-august, gør skade. De unge larver fremkalder vinduesgnav i bladene, der får et laset udseende. Senere gnaver larven sig videre ned i porren til hjerteskuddet og porren er uanvendelig.

UNDTAGELSEN

Skadedyrene trives bedst, hvis vejret er varmt. De fleste svampesygdomme har det anderledes. Det gælder blandt andre løgskimmel, der især optræder i somre med stor nedbør.

Angrebet viser sig som en fin, gråviolet skimmel på toppen. En anden svampesygdom er løggråskimmel der normalt angriber når toppen knækker og løgene er ved at være klar til høst. Man kan ikke forhindre angrebet, men man kan begrænse skaden ved at tage løgene op og bevare dem et tørt sted efter at de er pudset af for angrebne løgskæl.

Løgfluens har tre generationer hvoraf første generation er den mest alvorlige modsat det normale. Løgfluens overvintrer som puppe i jorden for senere som larve at trænge ind i rodhalsen.

"ORM" I BÆLGEN

Ærteviklerne, der er årsag til "orm" i ærterne, kan være aktive fra midten af juni frem til midten af august. På stille sommeraftener kan man opleve fluerne flyver rundt for at finde ærteblomster. Lykkes det, lægges æggene på plantens blade og ikke på bælgene. Efter en uge klækkes æggene, hvorefter larven gnaver sig gennem bælgene til ærterne, som de begynder at æde af. Angrebet kan undgås ved at dække planterne med fibernet eller insektnet i planternes blomstringstid. Det er vigtigt at lægge nettet på om dagen, hvor fluerne er i ro. Om aftenen risikerer man at lukke fluerne inde bag nettet. En anden løsning kan være at så ærterne tidligst muligt, så snart jorden er bekvem.

UFREDELIGE DUER

Ærter kan også angribes af et meget synligt skadedyr, nemlig duerne. Her kan det ikke nytte at vente med at dække planterne til de blomstrer. Det skal ske allerede fra såningen, hvor duerne er enormt dygtige til at finde frøene. Lykkes det ikke, generer duerne sig ikke for at tage toppen af de fremspirede planter. Det er derfor nødvendigt at dække planterne med net, der skal være hævet over jorden på trådbuer. Fladdækkes med jordbærnet vil duerne frækt vandre rundt på nettet og tage for sig af retterne.

ANGRIBER RODEN

Fælles for kålfluens og gulerodsfluens er at de begge lægger deres æg omkring planterne. Gulerodsfluens larver vandrer herfra ned i jorden, hvor de efterlader rustfarvede gnav. Kålfluens larver gnaver af rodhalsen så optagelse af vand og næring hindres. Det første tegn på angreb viser sig derfor ved at planterne hænger i sol. Trækker man planterne op, kan man ikke undgå at se et mylder af maddiker. Der bliver ikke hoveder af den kål.

Nogle af gamle dages normale ukrudtsplanter er på grund af brugen af ukrudtsmidler ikke hvad de har været, men når valmuen får lov at brede sig kan den være et meget smukt syn.

Kører man gennem Danmark i juni - juli ser man knaldrøde områder omkring nyopførte broer, vejarbejder og nogle marker, men langt fra alle.

VALMUE RØD SOM BLOD

Ved nærmere eftersyn er det kornvalmue *Papaver rhoeas*. Planten er en eller toårig alt efter om den fremkommer i vintersæd eller vårsæd. Det vil sige, at den kan overvintre som en lille roset. Planten bliver 30-60 cm høj og er besat med stive hår. Bladene er fjersnitdelte, blomsten 2-4 cm i diameter og skarlagensrød med en knaldsort plet ved bunden og en tæt krans af sorte støvdragere. Frøkapslen er rund med 8-10 støvfangsområder. Planten producerer indtil 20.000 ganske små frø, der ikke indeholder opium som nogle af de andre valmuearter, men nogle beroligende stoffer, der anvendes i naturmedicin. Frøene kan ligge i jorden i lang tid og først spire, når de ved jordbehandling føres helt op til den iltrige overflade. Derfor ses den ved vejarbejder og andre steder hvor jor-

den flyttes. Står man af og undersøger markerne nærmere, viser det sig, at valmuerne specielt fremkommer ved økologisk dyrkning, hvor der ikke anvendes ukrudtshormoner, eller i kløver og hør. Disse er tokimbladede som valmuen og kan derfor ikke kan behandles med hormoner, der slår tokimbladede ihjel. I gamle dage var det meget almindeligt, at se valmuer og de blå kornblomster i alle marker, hvor de tog kraften fra kornsorterne ved at konkurrere med dem om vand og næring.

Valmuen er berømt eller berygtet på krigsskuepladserne fra de to verdenskrige i Holland og Frankrig, hvor jorden omkring skyttegrave og bombenedslagsområder blev blodrøde af valmuer, hvor frøene var ført op til den iltrige overflade og spirede. Man sagde at det var de faldne soldaters blod, der farvede landskabet.

De hårede røde valmuer dominerer over hør med blå blomster, der er markens primære afgrøde.

Af Jørgen Bech-Andersen, plantepatolog

Vand ikke i solskin selv om det giver det flotteste billede.

VAND I HAVEN

Der er stor forskel på hvor meget regn, der falder. Gennemsnittene er udtryk for store variationer.

Når regnmåleren fx viser 50 mm vil det sige, at der er faldet 50 liter vand pr. kvadratmeter, dvs. fem almindelige vandkander. Der kan være måneder, det overhovedet ikke regner og andre hvor der kun kommer meget lidt.

VANDINGENS BETYDNING

Vi kan heldigvis selv vande, men lad plænen være. Vand vækster der er plantet inden for det sidste år. Vand ikke under 20 mm ad gangen og ikke i fuld sol – hellere om aftenen, ellers fordamper det meste. Roserne får dog svampesygdommen rosenstråleplet, hvis der kommer vand på bla-

dene, så lad en slange ligge i rosenbedet en time ad gangen med ikke for meget tryk på.

Alt efter hvor vi bor i Danmark kan vi regne med på årsbasis at få ca. 600 mm på Sjællands østkyst, ca. 500 mm på Sjællands vestkyst, medens vestkysten i Sønderjylland topper med ca. 800 mm.

Regnmåler viser 12 mm, husk at tage den ind om vinteren ellers ødelægger isen den,

HUMUS-opbygning

Ifølge Danmarks Meteorologiske Institut vil klimaændringerne i Danmark give flere og længerevarende hedebølger og ændrede nedbørsmønstre med somre præget af længerevarende tørre perioder og flere kraftige nedbørshændelser, og vintrene vil generelt få en øget mængde nedbør.

Da køkkenhavens jord ligger bar om vinteren og i foråret, bliver den ekstra udsat for erosionsskader og nysåede frø og nyspirede afgrøder er i større risiko for at rådne eller skylle væk. I tørkeperioder er der risiko for skorpedannelse, der besværliggør spiringen og mindsker iltforsyningen til rødderne. Vi kan ruste jorden til at klare ændringerne ved at opbygge dens indhold af humus.

HUMUS SPILLER EN VIGTIG ROLLE I DYRKNINGSJORDEN

Humus er et led i nedbrydningsprocessen af organisk materiale. Det findes frit i jorden, men det indgår også i humusaggregater, som er stabile forbindelser af nedbrudt organisk materiale, bakterier, mineraler, lerpartikler, svampehyfer, vand og ilt. Humusoverfladen er negativt ladet og kan derfor binde mange positive næringsioner, så de ikke svæver frit rundt i jordvæsken med risiko for udvaskning. Humusaggregaterne er med til at give jorden en god krummestruk-

tur, som tillader ilt, vand til rødderne og mikrolivet. Et humusaggregat kan binde tre gange så meget vand som de mest vandbindende lermineraler og bidrager derfor væsentligt til jordens vandbindingsevne.

TILSÆT ORGANISK MATERIALE

Det er jordbundsorganismerne der via deres aktivitet i jorden er de egentlige humusdannere. Det er det omsatte organiske materiale, der bliver til humus, og derfor er vejen til en humusrig jord belagt med føde til jordbundsorganismerne i form af grøngødning, efterafgrøder, jorddække og kompost.

Når vi høster afgrøder til at spise, fjerner vi en stor del organisk materiale fra køkkenhavens jord, som vi til dels kompenserer for ved at kompostere afgrødens top, rod eller stængel og føre det tilbage til jorden, men der skal mere til for at udfylde det hul i humusbalancen, som de spiste afgrøder efterlader. Her er efterafgrøder og grøngødnings-

planter vigtige samarbejdspartnere, da de udelukkende sår for at tilføre organisk materiale og holde på jordens struktur og næring og desuden har den positive bivirkning, at de også ofte har blomster, der er attraktive for insekter.

UNDGÅ KUNSTGØDNING OG DYRK KULSTOFFET

Humus nedbrydes af store mængder lettilgængeligt kvælstof, som findes i kunstgødning eller kunstgødningslignende midler som gylle, brændenældevand og andre typer flydende gødning. Når humus nedbrydes udskilles der CO₂, og når det opbygges, lagres der kulstof. Det er forholdet mellem kulstof og kvælstof i jorden, der har betydning for, hvor stor en andel af det organiske materiale, der indlejres som humus. Jo mindre kvælstof, der er til rådighed for mikroorganismerne, jo langsommere og mindre fuldstændigt nedbrydes det organiske materiale, og der sker i stedet en opbygning af humus. Der er brug for

Af Mia Stochholm, indehaver af urtehaver.dk

i køkkenhaven

◀ Ekstremregnskyl som dette (sidst i maj 2014, hvor der på få timer faldt 30 mm) er virkelig en udfordring på de tunge lerjorde. Den slags er svært at gardere sig imod, så her måtte de nysåede bede sås om. Et højt humusindhold vil hjælpe jorden til at genetablere sin struktur og ved at dyrke flerårige planter imellem de etårige vil skaderne fra de store mængder vand kunne begrænses.

kvælstof til at producere de planter, vi høster, men tilføres det i for store mængder og i en lettilgængelig form, fremmes omsætningen og nedbrydningen af det organiske materiale i jorden, og der tæres på humusindholdet. Undgå derfor at bruge kunstgødning og flydende gødningstyper.

PLANT FLERÅRIGE PLANTER

Selv med et forbedret humusindhold er jorden stadig sårbar ved kraftige regnskyl og tørke - især hvis den ligger bar. Det er primært de etårige afgrøder, der er udfordringen, da de uundgåeligt forårsager bar jord om foråret og i forsommeren. Man kan derfor med fordel blande de etårige afgrøder med de flerårige, da de fleråriges veletablerede rodnet vil gavne jordstrukturen i bedet. Det kan være krydderurter, der fungerer som kantplanter eller bærbuske, der plantes i en stribe gennem køkkenhaven, hvilket også vil give læ.

Efterafgrøder og grøngødningsplanterne kan også hjælpe til at undgå bar jord. Har man sået en efterafgrøde i efteråret, kan man nøjes med at rydde pladsen, hvor der skal sås, og klippe det ned, der står mellem rækkerne, så det ikke generer de nysåede frø, men hjælper med at holde på jordstrukturen, indtil de nye afgrøder tager over.

◀ Komposteret dyremøg eller planteaffald er et af hovedelementerne i humusopbygning. Den vedvarende tilførsel giver næring til afgrøderne og holder jorden levende.

◀ Efterafgrøder er planter, der sås efter en afgrøde er høstet, så jorden ikke skal ligge bar og dermed være udsat for regn, sol, vind og udvaskning af næringsstoffer. Her er der efter kartofler sået en blanding af cikorie, kommen, kørvel, esparsette, kællingetand og lucerne.

Det er vigtigt at holde jorden dækket altid. ▲

Her er der lagt visne planter under nogle spidskål for at holde på fugten og holde gang i jordbundsorganismernes arbejde med at omsætte det organiske materiale til humus.

Astilbe kræve en let fugtig jord

Astilbe fås i flere farver, her lyserød ...

... og her mørkerød.

Nogle stauder kræver mere fugtighed end andre. Astilbe er en staude som i naturen vokser i fugtige enge, langs søbredder eller vandløb.

Det er samtidig en staude som mange haveejere gerne vil have til at blomstre i haven, især i juli, august måned, hvor den blomstrer meget flot i mange forskellige farver.

I SURBUNDSBEDET

Et at de steder i haven hvor der som regel er mulighed for at få succes med *Astilbe* er i surbundsbedet. Her har jorden en passende sammensætning af en let porøs jord, som består af tørvestrøelse, grannåle, bladjord, kompost m.v. Samtidig er jorden i surbundsbedet fugtighedsbevarende. Jorden kan være dækket med barkflis for at formindske fordampningen. Mange af surbundsplanterne kræver ekstra vanding i en

tør sommer, og det passer *Astilbe* fint. Reaktionstallet (pH) er lavt i surbundsbedet, ligeledes indholdet af kalk.

BUNDDÆKKEPLANTE

Astilbe kan bruges som bunddækkende plante i surbundsbedet og da de fleste af surbundsplanterne *Rhododendron*, *Kalmia*, *Skimmia* osv. blomstrer om forsommeren, er *Astilbe* et godt supplement til efter-sommeren. Lyngvækster og *Astilbe* passer også fint sammen. *Astilbe* vil gerne stå lyst, da blomstringen bliver bedst, når planten får sol. *Astilbe* kan dog godt klare sig i skyggen. Når det sker er det ofte for at sikre planten tilpas fugtighed; i skyggen er der mere fugtighed og det passer *Astilbe* godt for at opnå frodighed. I staudebedet er der som regel for tørt, mange planter til at konkurrere om fugtigheden, og så kommer *Astilbe* til kort.

VANDBASSIN

I forbindelse med etablering af vandbassin i kolonihaven, kan det være fint hvis der samtidig etableres et sumpbed. *Astilbe* sætter pris på at vokse i sumpbe-

det, dens blade og blomster gør at det virker naturligt at den gror helt ned til vandspejlet. Etableres der vandløb snoende gennem haven, er *Astilbe* velegnet til at placeres i grupper langs vandløbet, også selv ved små, smalle vandløb, giver *Astilbe* en god effekt.

PLACERING PÅ NORDSIDEN

På nordsiden af huset er der halvskygge en stor del af dagen, så i et bed langs husets nordside kan man have glæde af *Astilbe*, da der i halvskyggen er en vis fugtighed.

I haven vil man have glæde af en placering sammen med andre fugtighedselskende planter, som engblomme, engkabbeleje, hosta, kattehale, sølvlys, stormhat, primula, bregner og f.eks. blå valmue (valmuesøster).

LAV ASTILBE

Der er en *Astilbe*, *Astilbe chinensis*, som kan klare sig under ikke særligt fugtige forhold. Den er samtidig en fremragende bunddækkeplante, da den breder sig ved udløbere, som ligger helt fladt på jorden. Udløberne er dækket med nogle rødbrune hår. Løvet er meget frodigt og dækker jorden totalt, så ukrudtet har ikke mange chancer, under dens blade. Så *Astilbe chinensis* 'Pumila', der bliver 30 cm høj, er værd at prøve som bunddækkende plante, dels i staudebedet, men også i forkanten af havens bede, den breder sig ind under buske og træer, så langt som der er lys nok til at den vil og kan vokse.

SYGDOMME

Astilbe er en af de sundeste stauder vi har. Får planterne brune, visne bladrande, skyldes det ikke nogen sygdom, men at planten står placeret et sted, hvor der ikke er fugtigt nok. Flyttes planten til et mere fugtigt sted, vil den hurtigt udvikle nye, sunde og friske blade.

Af Jann Poulsen, haveskribent

BESØG I GRÅSTEN SLOTSHAVE

UDSEENDE

Astilbens blade har flere gange fjersnitdelte blade, og vokser for det meste i en tue. Der sker en farvevariation fra bladene springer ud om foråret, hvor de er rødlige til brunlige, og til de grønlige blade senere på sommeren.

Blomsterne er placeret på stilke oppe over bladene. Blomsterne sidder i toppe og kan have forskellige farver fra hvidt til mørkerødt, alt efter hvilken sort det drejer sig om. Som tommelfingerregel er blomsterhøjden ca. det dobbelte af løvhøjden. De laveste *Astilber* bliver alt i alt ca. 30 cm høje, medens de højeste bliver omkring 125 cm høje.

DYRKNING

Astilbe forhandles som næsten alle andre stauder i potter. Den nemmeste måde at formere *Astilbe* på er ved deling af planterne. En gammel plante kan deles i mange mindre planter. Dog kan planteklumpen være meget hård, så planterne kan ikke deles med fingrene, men der må en spade til hjælp. De træagtige dele af den gamle klump frasorteres, så der bliver nogle planter med lille planteklump og friske rødder tilbage.

Astilbe bør placeres i grupper, der må gerne være mindst en kvadratmeter af hver sort. Stilkene er meget stive og holder sig oprette, så det er en gruppe stauder, som ikke kræver nogen form for opbinding.

Da det er nogle meget hårdføre planter, er det ikke nødvendigt at vinterdække, men i meget tørre vintre kan det være nødvendigt med en grundvanding om foråret.

Som afskæringsstau samt til tørring er *Astilbe* meget velegnet. Man kan forlænge holdbarheden ved at knuse stilkenden inden den sættes i vand. Eller man kan dyppe stilkenden i næsten kogende vand i 10 sekunder, og derefter hurtigt ned i koldt vand.

Gråsten Slot og Slotshave ligger smukt omgivet af den sønderjyske natur med skov og sø.

Slottet er fra 1759 og er efterfølgeren til flere slotte, som har ligget på stedet siden 1500-tallet. Gråsten Slots historie kan inddeles i tre epoker, hvor den første knytter sig til den grevelige Ahlefeldtslægt, den mellemste til hertugerne af Augustenborg og den seneste til Kongehuset. Gråsten Slot og slotshave administreres i dag af Kulturministeriet, Slotte og Kulturejendomme.

ENGELSK INSPIRERET SLOTSHAVE

Gennem mange år blev Gråsten Slot brugt af Kong Frederik 9. og Dronning Ingrid. Dronning Ingrid benyttede slottet som sommerresidens til sin død i november 2000 og også i dag benyttes slottet af den kongelige familie som sommerslot. Også dronning Margrethe har lejlighedsvis brugt Gråsten Slot til familiesammenkomster.

Den rigt udsmykkede slotskirke er den eneste del af slottet, som er tilgængelig for publikum. Gråsten Slot kan dog nydes udefra på en spadseretur i slotshaven, så længe kongefamilien ikke holder til på slottet.

Gråsten Slotshave er en engelsk inspireret romantisk landskabshave, der i sommerhalvåret kan fremvise en overdådig blomsterpragt. Der er blevet udgivet talrige bøger og optaget talrige TV udsendelser om Gråsten Slotshave.

RUNDT I HAVEN

Erik Steg fra Slots- og Kulturejendomme guidede os rundt. De store græsflader bliver i dag klippet af græsklipperbotter. Det store berømte staubed er omlagt i 2006, med temaet regnbuen. Det er med pangfarver, som ikke var Dronning Ingrid's foretrukne. Et haveelement med nedgravet bassin og en konkylie (som i Bittens Have i Danfoss Universe) med duftende augustinerroser er et besøg værd, og sikken en rosenduft i det nedsænkede terræn. Det gamle Gravensteiner-æbles stamfader til Gråstenæblerne står i haven. Den store sø er blevet oprenset og 5000 tons er blevet kørt bort. Haven er nu mere offentligt tilgængelig, bl.a. er Det lille hus blevet en del af slotshaven. De gamle herregårdsgartnerier, er i dag mere eller mindre nedlagt. Det er en del af kulturarven som her bliver nedprioriteret. Men der er planer om at genoplive køkkenhaven med nye initiativer omkring dyrkning af køkkenurter.

Af Hans Preisler, konsulent i Holbækredsens, fotos Grethe Bierregaard, fagedaktør

Plant poesi i højden

Af Frank Kirkegaard Hansen, havearkitekt

Mangler du lidt duft og poesi i haven? – så prøv klatreroser, for dem er der altid plads til. De kan blive særdeles store, men det er mest i højden, og i haven er der højt til loftet

Det er muligt, at du ikke kan finde plads til rosenbuske i haven, men når det gælder klatreroser, er der ingen undskyldning. Deres uberegnelige og nogle gange voldsomme vækst og smukke blomstring skaber en stemning af romantisk frodighed og overskud.

ALTID PLADS TIL KLATREROSER

Hvis du kan grave et hul til rødderne, så kan du også få plads til en klatrose. Til gengæld er det vigtigt, at der er noget, rosen kan klatre op i og som kan matche størrelsen på rosen, når den er fuldt udviklet. Roser slynger sig ikke som andre klatreplanter, de har lange, rankende skud, der selv finder vej op i træernes kroner og holder sig fast ved hjælp af tornene. På espalierer, stolper og hegn må vi hjælpe dem lidt på vej ved at binde skuddene op. Ofte er det nok lige at binde dem op de første år, indtil de selv får kringlet sig ind i hegn, pergolaen, eller hvor de nu bliver plantet. Opbindingen bør tilses hvert forår og udskiftes eller erstattes, hvis den er i ødelagt eller strammer om grebene.

ROSER UDEN TÅRER

Klatreroser kommer i alle farver og størrelser. Tænk på, at nogle roser blomstrer spredt over hele sæsonen, mens andre kun blomstrer én gang, men til gengæld i et overdådigt flor i 2-3 uger. Den skønneste rosenduft findes som regel hos de gammeldags roser, der oftest kun blomstrer en enkelt gang. Blandt de nyere engelske roser kan du dog finde sorter, der både dufter skønt og blomstrer længe. Klatreroserne kan blive alt fra halv-

anden til tyve meter høje, så derfor er det en rigtig god idé at spørge på planteskolen, hvor stor rosen bliver, inden du bestemmer dig for, hvor den skal stå i haven.

Nogle roser er regulære stik-monstre med tætsiddende eller enkelte store og nederdrægtige pigge, der river huden op, så snart man rører ved dem. De fleste er dog moderate og enkelte som 'Zepherine Drouhin', 'Mme Alfred Carrière' og 'Mme Issac Pereire' har kun få eller ingen torne.

OGSÅ TIL SKYGGE

De fleste roser trives bedst med minimum seks timers sol om dagen, men der er enkelte klatreroser, der kan blomstre under mere skyggefulde forhold. Det gælder f.eks. 'Mme Alfred Carrière', og 'Albertine', der blomstrer fint op ad en nordvendt mur. I skyggen holder blomsterne længere og bliver oftere smukkere, end når rosen står op ad en varm syd-mur.

Roserne kan også plantes et mørkt sted, hvis bare de kan vokse op, så blomsterne kommer frem i solen. De skal ikke stå i direkte træk, men de trives ikke i haver, der er alt for indelukkede, så får de lettere svampeangreb. Jorden skal helst være kraftig med et højt lerindhold og masser af organisk materiale. Hvis din jord ikke indeholder ler, er det en god ide at tilføje det. Der kan købes specielle poser med ler til roser i plantecentrene. Igen er der undtagelser, for de halvvilde roser som japansk klatrose, *Rosa multiflora* bliver allersmukkest på en jord, der ikke er alt for næringsrig.

DET RIGTIGE KLATRESTATIV

Klatrende roser har brug for støtte. Enten eksisterende klatrestativer i form af hegn eller pergolaer og lignende eller specialfremstillede rosenbuer eller søjler. Roserne kan ikke helt skjule et grimt hegn, men de kaster deres poesi på omgivelserne og forvandler let en kedelig mur til en blomstrende kulisser. I staudet bedet kan klatreroserne vokse op ad et fritstående plantetårn og bringe højde til bedet. Tre bambusstokke eller hasselgrene er nok til at bære de mindre klatreroser.

Oftest ser man rosenbuer, der er alt for små til de roser, der vokser på dem, så rosen næsten er ved at løfte buen fra jorden, og så det nærmest er umuligt at gå helskindet igennem rosenportalen pga. stikkende torne. Omvendt ses der også rosenbuer, hvor roserne kun når halvvejs op ad siderne, så der aldrig kommer roser i toppen. Det gælder altså om at finde en rose, der passer til klatrestativet. Eller omvendt.

FLORTE KOMBINATIONER

I mangel på hegn og andre klatrestativer kan du også lade rosen vokse op i et træ. Det kræver en kraftig rose, men så kan resultatet også blive ganske overvældende. Et gammelt kroget æbletræ er specielt velegnet. Her kan du først nyde de smukke æbleblomster i maj og herefter kan du glæde dig over rosernes farver og duft, når det rigtig bliver sommer. Her er det kun en fordel, at træet ikke længere giver det store udbytte, for det kan være lidt svært at komme til at plukke æblerne, hvis der er alt for mange torne på rosen.

Du kan også plante klatreroser sammen med andre klatreplanter og på den måde få dobbelt blomstring på det samme hegn eller pergola.

PLANTNING

Efteråret er det bedste plantetidspunkt, men det kan være en fordel at købe roserne om sommeren, når de er i blomst. Så kan du bedre bedømme farverne og se om de passer til de øvrige blomster. Ved sommerplantning skal du huske at vande godt og grundigt én gang om ugen resten af sæsonen. Roserne plantes med podestedet 5-10 cm under jorden. Podestedet ses som en fortykning på det nederste af stammen, et stykke under, hvor planten forgrener sig. I en kold vinter er det en god ide, at dække podestedet yderligere mod frost fx med grangrene.

'Mme Isaac Pereire'

'Alchymist'

'Frühlingsduft'

'Adelaide de Orleans'

KOMBI ('Santana'?) og en vild, selvsået, multiflora-rose

NORD 'Albertine'

FORKÆL DINE ROSER

Roser er sultne og tørstige. Grundvand roserne en gang i løbet af maj. Enten ved at lade haveslangen langsomt dryppe en time eller to eller ved gentagne vandinger med vandkanden i løbet af et par dage. Det forebygger meldug og andre svampesygdomme. Gødning er forudsætning for deres fantastiske blomstring. Engangsblomstrende roser kan nøjes med en grundgødskning i april samt supplerende gødning sidst i juni, mens de remonterende roser gødes en gang hver måned fra april og så længe de blomstrer. Dog ikke senere end 1. august.

BESKÆRING

De fleste klatreroser blomstrer på sidegrene. Fjern blot nogle af de ældste grene helt nede ved jorden og ellers kun syge og knækkede grene. Om sommeren fjernes de afblomstrede blomster på remonterende klatreroser ved at klippe 2-3 løvblade under blomsten. Engangsblomstrende roser lades i fred, så de kan danne de dekorative hyben.

BARKEN *er det yderste lag*

Det yderste som ses på en plante, enten det er stammen, grenen eller andet træagtigt materiale, er barken.

Der er forskellige tykkelser og udseender på bark, det har noget med plantedelens alder at gøre, men også hvilken art det drejer sig om.

OPGAVEN

Barkens opgave er at beskytte de væv, de ligger uden på, mod voldsomme påvirkninger udefra. Det kan være en hård vinter, beskyttelse mod stød, fx fra en bil eller plæneklipperen, der støder ind i træet. Der er træer, som har udviklet en bark, som beskytter mod skovbrande. Barken beskytter også til en vis grad mod angreb af skadedyr. Derfor kan beskadigelse af barken meget nemt føre til en svækkelse af planten.

På plantens unge skud er barken grøn og blød, det skyldes at barken endnu ikke er rigtigt udviklet. Fra nye skud om foråret og senere hen på sommeren kan ses, at barken har ændret farve. Efter den første vækstsæson bliver barken brunlig eller grålig. Samtidig viser der sig nogle karakteristiske løsere partier, barkporer eller som de også hedder, lenticeller.

Det er på barkens farve, form og barkporer samt antallet af fjorgamle skud, at de forskellige arters forskellighed kan ses. Hos frugttræer har hver sort har sin karakteristiske farve, og netop det gør det muligt at se forskel på de forskellige sorter. Man behøver ikke altid at have frugten for at bestemme sorten.

BARKENS SAMMENSÆTNING

Barken består af flere forskellige væv. Mellem veddet (det midterste af grenen) og barken findes et lag med aktive celler, disse kaldes kambiet eller vækstlaget. Det er her træets tykkelsesvækst foregår. Det samme gælder buske og småtræer. Ønsker man at løsne barken fra grenen, foregår det langs kambiumlaget yderside. Det kender man bl.a., når der skal laves en fløjte af en hyldegren.

Er du interesseret, kan du tage en gren, lave et skråsnit og kikke på barken med en lup, så kan de forskellige lag af barken iagttages. Det er ikke kun blomsterne, der er interessante at se på, plantens opbygning kan være et studie værd.

Selve barklaget består af bast, som sidder udenpå kambiumlaget, herefter kommer den egentlige bark, korken og overhuden.

ANVENDELSESMULIGHEDER

Birkebark har været brugt af indianerne til at lave kanoer af. Fra barken af pil udvindes salicylsyre, som anvendes mod smerte og hovedpine. Af barken fra kaneltræet fås kanel.

I haverne udnytter vi de forskellige træers ofte meget forskellige bark til at give farve på haven, ikke mindst i vintertiden. Barkens farve ses tydelig på sort-, papir- og kobberbirk, papirbarkløn, tibetansk og mandchurisk kirsebær, hvidstribet ahorn og mange flere. Også buskene kan have forskellig farve på grenene som gul- og rød-grenet kornel.

Bark er en spændende, levende del af planten, som man bør omgås med forsigtighed, så der ikke bliver kedelige ar/sår på planterne rundt om i vore kolonihaver.

BASTLAGET

Bastlaget består af lange celler. Det er plantens støttevæv. Bast kan forsigtigt trækkes af, den er stærk. Bast der benyttes til at binde omkring buketter eller til podning kommer fra en palme. Tidligere har man taget bast fra lind, ligesom der har været taget bast fra elm og hassel.

Udenom basten ligger den egentlige bark. Efterhånden som cellerne bliver gamle, bliver de tykvæggede og dør.

Barken kan være fyldt med forskellige stoffer. Nogle af disse kan gøre planten selvimpregnerende, som det kendes fra lærk og *Thuja*. Disse stoffer hjælper samtidig med at beskytte træet. Nogle af stofferne er blot affaldsstoffer. Bark kan enten være blød eller, for nogle planters vedkommende, meget hård.

SÅRKORK

Korkdannelsen i sår har stor betydning for planterne, det beskytter dem mod svampeangreb og ikke mindst udtørring.

Evnen til at danne sårkork, er det korkegen benytter sig af. De første korklag er hårde. Når korkegen bliver omkring 20 år gammel, skræller man korken af helt ind til de inderste levende korkceller. Derefter anlægger træet nye korkvækstlag, der danner den bløde sårkork. Denne kork kendes fra prop-erne til vinflasker. Korkeg kan desværre ikke gro her i landet, den vokser i Sydeuropa, så man kan ikke lave korkpropper hjemme i kolonihaven.

Japansk Kirsebær,
Prunus serrulata.

Jann Poulsen

Papirbarkløn,
Acer griseum.

Stribet løn,
Acer pennsylvanicum.

KORKEN

Udenom barken ligger korken, der som regel er blød. Kork består af store, tykvægede og luftfyldte celler. I langt de fleste tilfælde er korklaget ganske tyndt, men kan for fx korkegens vedkommende være flere centimeter tykt. Korklaget har begrænset levetid, de døde korkceller ligger yderst, medens de indad kan danne et lag af levende celler. Hos vedagtige planter erstatter korkvævet den første overhud, efterhånden som den bliver for snæver på grund af tykkelsesvæksten i stammer og grene.

Forskelligheder i korkvækstlagets størrelse, form, placering, levetid og evne til at vokse og forny sig er den væsentligste grund til, at de forskellige træarters bark er så karakteristisk. Bøgens korkvækstlag vokser sammen med resten af stammen og fortsætter med at danne nye korkceller til erstatning for de gamle, som falder af i tynde flager. Derfor er bøgens bark glat og hel.

Hos birken sker sådan set det samme, men hos birk er der årringe i barken, fordi de celler, der dannes først på året, er mere tyndvægede end de celler, der kommer senere. Yderligere indeholder nogle af cellerne små harpikskorn, og lysets tilbagekastning fra rummet mellem dem, får barken til at se hvid ud.

Som regel har korklaget en begrænset levetid og deltager ikke i stammens tykkelsesvækst. I stedet dannes der nye korkvækstlag længere inde i barken. Disse vækstlag kan have forskellig udstrækning og form. Hos frugtbusken ribs er de cylindriske, derfor falder barkens yderste korklag af i strimler på tværs af grenene. Hos eg er det modsat, her ligger korkvækstlaget som striber i barkens længderetning, så den efterhånden revner i lange skorper. Vækstlagene under fyrrebark har urglasfacon, derfor falder korkceller af i større eller mindre skæl, lidt efter lidt. Platanens bark skaller også af, men her foregår det på én gang i slutningen af vækstsæsonen.

OVERHUDEN

Udenom barken findes der endnu et lag, som kaldes overhuden. Den er temmelig tynd og beskyttet af et vokslag, som kaldes kutikula.

HJÆLP! – hvad gør vi?

Utallige insekter kan angribe planter, både grøntsager og pryddplanter. Man kan se dem med det blotte øje og nogle er skadelige for planterne, andre er temmelig uskadelige men gør planterne grimme at se på. I modsætning til mange af insekterne er de fleste sygdomme usynlige indtil de fremkalder symptomer i planterne.

JORDLOPPER

• *Iagttagelse:* På bladenes overside ses små runde huller. Sjældent er der gnavet hele vejen gennem bladet. Det tilbageværende, beskadigede væv bliver brunligt efterhånden som det tørrer ud.

Ved kraftige angreb sættes ældre blade tilbage i vækst og kimplanter kan næsten gå helt til.

• *Årsagen:* Det er ganske små biller på omkring 2 mm, som springer op på bladene, når de bliver forstyrret. Billerne er blanke og sorte og har en gul stribet under hver dækvinge. De kan dog også have andre farver som metalblå eller guligbrun.

Der er mange forskellige arter af jordlopper. Kålfamilien, samt gyldenlak, blåpude, krognål angribes af den samme art. Hos kartofler er det de voksne biller der ses på bladene, medens larverne i jorden gnaver af rødderne. På *Fuchsia* gnaver både voksne og larver.

Jordlopper er aktive fra midt på foråret til sidst på sommeren.

• *Hvad kan der gøres:* Svære at gøre noget ved. Frø sås når vej- og jordbundsforholdene er optimale, jorden våd og varm. Sørg for at kimplanterne ikke mangler vand. Hvidløgekstrakt har en afskrækkende virkning på jordlopper.

JORDBÆRVIRUS

• *Iagttagelse:* Misdannede gule blade, hele planter ser misdannede og forkrøblede ud. Yderligere ses på bladene ringpletter, stribet, mosaikker eller gulede bladrande. De angrebne planter har ikke normalt udviklede blomster og frugter.

• *Årsagen:* Det er forskellige virusarter, som er på spil som fx jordbærgulrandvirus og jordbærkrusesygevirus som spredes ved hjælp af bladlus.

• *Hvad kan der gøres:* Intet. Fjern straks inficerede planter og brænd dem evt.

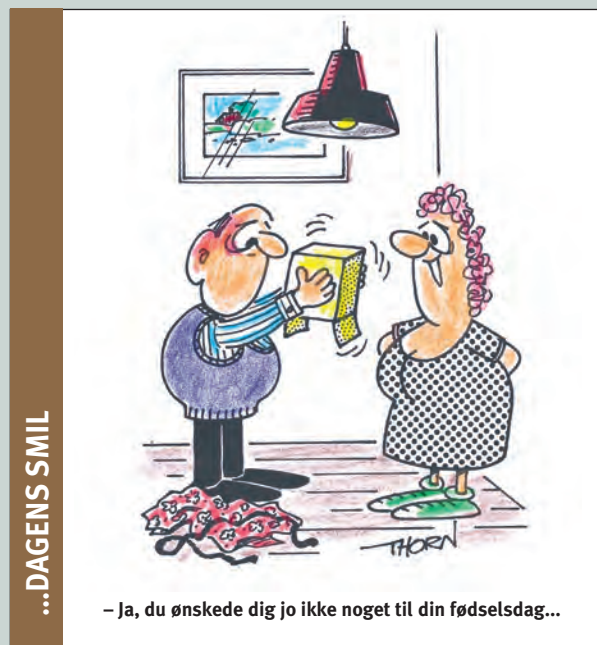
Dyrk ikke jordbær på arealet igen og tag ikke stiklinger eller udløbere til opformering fra angrebne planter. Selvom stiklinger og udløbere ser sunde ud, så anvend dem ikke. Køb i stedet for sunde, sygdomsfrie jordbærplanter.

BUKSOMBLODLOPPER

• *Iagttagelse:* Bladene ligner nærmest kålblade. Skud hæmmes i væksten og får tætsiddende, bægerformede blade. Der kan dryppe små dråber af hvidt, voksagtigt fra skudspidserne. Det er ekskrementer fra bladloppens nymfer.

• *Årsag:* Bladloppen er et meget almindeligt forekommende, saftugende insekt som angriber skuddene. Nymferne er bleggønne og op til 2 mm lange insekter, der angriber om foråret. Om sommeren ses de voksne insekter med vinger, men de gør ingen skade.

• *Hvad kan der gøres:* Oftest er skaden betydningsløs. Oftest bruges buksombom som formklippede planter eller som klippede hække og så er buksomblodder ikke noget problem, hvor der ses en svækkelse af planten.

DEN GRØNNE TELEFON

● Af Grethe Bjerregaard, fagredaktør

Kolonihaver er grønne oaser med meget varieret plantebestand og forholdsvis få planter af hver slags. Derfor vil der sjældent forekomme meget voldsomme angreb af noget som helst der ødelægger mere end enkelte planter eller planteområder.

Dette til trods vil der altid være ting, der kan rettes og noget, det er godt at vide, så planterne kan udvikle sig bedst muligt.

ROD-/TOPFORHOLDET

En plante kendetegnes normalt ved at den har en rod under jorden og en top over jorden. Alt efter forholdene finder planten en balance mellem rod og top som bestemmer plantens udvikling. Vi ser normalt kun den overjordiske del, og hvis den ikke udvikler sig som forventet, har det ofte noget med roden at gøre, hvis ikke der er tydelige tegn på sygdoms- og skadedyrsangreb. Hvis en stor del af toppen fjernes vil roden blive mindre og hvis roden beskadiges eller forhindres i at optage tilstrækkeligt med vand og næring vil toppen blive mindre. Hvis en græsplæne klippes meget tæt vil rodnettet blive mere øverligt og dermed ikke så modstandsdygtig over for udtørring som hvis den får lov at blive lidt længere. Det betyder ikke at den skal klippes sjældnere, det betyder bare at dens grundhøjde er lidt større. En forskel på to cm kan have betydning. Et andet eksempel er bonsai. En eg eller en bøg, der dyrkes i bonsaipotter, bliver ikke ret stor, selv om den hele tiden forsynes med vand og næring. Roden og toppen finder deres naturlige balance.

TOMATER DER IKKE VIL RØDME HELT

Ikke så sjældent ses røde tomater med en grøn ring omkring stilken. Det kaldes grøn nakke og skyldes at temperaturen i frugten er blevet så høj, at farvedannelsen er gået i stå. Det drejer sig derfor om at undgå at der kommer direkte sol på frugterne. Det kan være et spørgsmål om opbinding og beskæring.

PÆREGITTERUST

Ikke så sjældent får pærens blade rødgule pletter. Det kan være så slemt at næsten alle blade er angrebet. Nogle år er angrebet slemt, andre år ses det stort set ikke. Man kan fjerne bladene hvis det kun er få der er angrebet, men fjerne angrebet helt er vanskeligt. Angrebet skyldes en svamp, der har værtskifte med ene. Om sommeren befinder den sig på pære og om vinteren på ene. Angrebet kan altså kun ske, hvis der er pære og ene i nærheden af hinanden og det vil der som regel være i en haveforening. Normalt skades frugterne ikke ved angrebet selv om de i sjældne tilfælde også kan angribes.

RHODODENDRON

Rhododendron er efterhånden en meget almindelig plante i kolonihaverne. Det er en surbundsplante, der trives bedst hvis jorden har en pH på 5,5 eller mindre. For at bevare denne pH kan det betale sig at sørge for at jorden hele tiden er let og luftig. Det sker ved fx at lægge et lag spagnum ud på jorden en gang i mellem og at lægge visne blade, grannåle eller fx det gamle, ituskårne juletræ ud under planterne. Brug også en surbundsgødning. Trods alle gode intentioner kan planterne med tiden blive grimme og bare på den nederste del af stænglen. Det kan bedst afklares ved beskæring. Som for andre buske er det bedst at skære så langt nede som muligt, så forgreningen kommer fra bunden af planten. I løbet af få år vil du som regel få en pæn, tæt plante med blade fra neden.

DEN GRØNNE TELEFON

Tirsdage kl. 9.30-12.30 er den "grønne telefon" åben på forbundskontoret. I dette tidsrum kan du ringe på tlf. 38 28 87 50 og få en snak med Grethe Bjerregaard om problemer i haven og om planter og have i det hele taget. Du kan også sende en mail til gb@kolonihave.dk med spørgsmål, kommentarer, sjove historier eller oplevelser. Du kan forvente svar på din mail i løbet af en uges tid.

Se også Kolonihaveforbundets hjemmeside www.kolonihave.dk hvor du i havehjørnet kan se mange af artiklerne fra Havebladet.

Ikke en dag på Kolonihaveforbundets forbundskontor ligner den foregående. Ditte Jensen, forbundets cheffjurist, beretter om noget af det, der arbejdes med i Kolonihaveforbundet.

ADGANG TIL BILLIGE LANDMÅLINGSYDELSER

Kolonihaveforbundet har indgået en pris aftale med to landmålerfirmaer, som giver Forbundets medlemmer fordelagtige priser på landmåler ydelser. En landmåler kan f.eks. bruges, hvis man skal have lavet et tinglysningsrids og en GML-fil til brug for tinglysning af huset. Landmålere kan også bruges til opmåling af havelodder eller skel, f.eks. i forbindelse med kortlægning af arealet eller ved konflikter i foreningen vedr. havelodsskel eller andet. Prisaftalerne ligger på Forbundets hjemmeside (under Forbundets service ydelser), men det er pt. kun formænd for haveforeningerne, der kan se dem, så derfor skal du kontakte formanden eller en anden i bestyrelsen, hvis du ønsker at benytte dig af pris aftalen.

FORBUNDETS KURSER

Kolonihaveforbundet afholder hvert år en række kurser for foreningernes bestyrelser og vurderingsmænd. I foråret 2015 er der endvidere for første gang holdt et kursus for kasserere. I slutningen af 2015 vil Kolonihaveforbundet som noget nyt også tilbyde kurser for foreningsrevisorer og for dirigenter.

Kurserne afholdes forskellige steder i landet, så alle kredse og foreninger har mulighed for at deltage. Underviserne på kurserne er medarbejdere på Forbundskontoret eller medlemmer af Hovedbestyrelsens Infoudvalg. Der er altså tale om undervisere, som ved noget om kolonihaver, så kurserne bliver skræddersyet til Kolonihaveforeningers behov. Siden midten af 2014 har kursisterne afleveret et evalueringsskema efter kurset. Her skal de angive på en skala fra

1-5, hvor enige de er i en række udsagn. Skemaet nedenfor viser resultaterne af det første års evalueringer. Resultatet er baseret på 315 kursusedtagere fordelt på 17 kurser i hele landet.

Resultatet af evalueringer viser, at kurserne rammer foreningernes behov ganske godt. Forbundet arbejder dog løbende på at forbedre indholdet af kurserne.

MEDLEMSRETTELSE FOREGÅR

PR. 1. JANUAR 2015 I FORBUNDETS "FORMANDSPORTAL"

På Forbundets hjemmeside har foreningsformænd pr. 1. januar 2015 fået

adgang til en ny "Formandsportal". Formandsportalen er det sted, hvor bestyrelsen skal vedligeholde oplysninger om medlemmer i foreningen, om de forskellige havelodder og om foreningen selv, herunder kontaktoplysninger, bestyrelsesmedlemmer og vurderingsmænd. Det er også her bestyrelsen kan trække medlemslister ud over foreningens medlemmer, når de f.eks. skal indkalde til generalforsamling, opkræve haveleje mv. Oplysningerne i Formandsportalen bruges også til at sende Havebladet ud til samtlige Kolonihaveforbundets medlemmer, så derfor er det vigtigt, at oplysningerne er rigtige.

	VURDERING		JURA		KASSERER	
Spørgsmål	2014	2015	2014	2015	2014	2015
De behandlede emner var relevante for mig	4,2	4,3	4,5	4,7	-	4,6
De emner som blev behandlet var dækkende for mit behov	4,3	4,5	4,3	4,7	-	4,3
Gennemgangen af emnerne var klar og forståelig	4,2	4,5	4,5	4,7	-	4,3
De valgte eksempler var gode som illustration af det enkelte emne	4,3	4,4	4,2	4,8	-	4,5
Kursusmaterialet var velegnet til formålet	4,4	4,3	4,1	4,8	-	4,6
Antallet af pauser undervejs var passende	4,7	4,7	4,7	4,9	-	4,1
Forplejningen under kurset var i orden	4,8	4,9	4,9	4,9	-	4,6
Forbundskontorets behandling af min tilmelding var tilfredsstillende	4,5	4,5	4,6	4,9	-	4,5
Jeg var samlet set godt tilfreds med kurset	4,5	4,6	4,6	4,9	-	4,6
Gennemsnitsresultat for kurserne som helhed	4,4	4,5	4,5	4,8	-	4,5

(5 = meget enig, 4 = enig, 3 = i nogen grad enig, 2 = ikke enig, 1 = slet ikke enig)

MED HOVEDBESTYRELSEN PÅ ARBEJDE

Hovedbestyrelsen holdt sit andet møde i år sidst i april måned. Mødet strakte sig over 2 dage og havde ikke mindre end 27 dagsordenspunkter. Her er en kort gennemgang af de vigtigste beslutninger.

REGNSKAB OG BUDGET

Forbundets eksterne statsautoriserede revisor Egon Pedersen gennemgik regnskabet for 2014, som han udtrykte stor tilfredshed med. Regnskabet blev da også enstemmigt godkendt. Generalsekretær Mogens Ginnerup-Nielsen gennemgik status for budgettet for 2015. Status på 1. kvartal viste, at der var behov for at justere budgettet på en række punkter, men det samlede resultat i budgettet er stort set uændret.

KONGRESFORSLAG

Hovedbestyrelsen brugte en stor del af mødet på indledende drøftelser om forslag til kongressen. De endelige kongresforslag skal dog først vedtages på et senere tidspunkt.

NEDSATTE UDVALG

De allerede nedsatte udvalg (Infoudvalg, Kongresudvalg og Købs- og Salgsudvalg) havde udarbejdet kommissorier, som beskriver hvilke opgaver udvalgene skal beskæftige sig med i 2015. Kommissorierne blev vedtaget, og de enkelte udvalg kan herefter begynde på arbejdet.

Udvalgene orienterede om deres foreløbige arbejde i 2015. Info-udvalget orienterede om afholdte og planlagte kursusaktiviteter i 2015. Købs- og Salgsudvalget orienterede bl.a. om deres arbejde med en ny forside til vurderingsrapporten. Kongresudvalget orienterede om, at de så småt var gået i gang med detailplanlægningen af kongressen.

Ud over de allerede nedsatte udvalg blev der nedsat yderligere 4 udvalg:

- Redaktionsudvalg som beskæftiger sig med Havebladet
- Konsulentudvalg som beskæftiger sig med havekonsulenternes område
- Spildevandsudvalg som beskæftiger sig med kloakering i kolonihaver
- IT-udvalg som beskæftiger sig med Kolonihaveforbundets fremtidige IT-arkitektur, IT-systemer og IT-værktøjer.

*Den nye
hovedbestyrelse
pr. 01.01.2015.*

STATUS PÅ KREDSSAMMENLÆGNING OG KREDSWORKSHOPS

Forbundsformand Preben Jacobsen orienterede om kredssammenlægningen. De fleste steder er kredssammenlægningerne afsluttet. Enkelte steder er der fortsat lidt udestående.

I forbindelse med kredsomlægningen blev der afholdt en workshop med kredsformænd med henblik på at definere kredsens rolle. Resultaterne af kredsformændenes drøftelser skulle efter planen have været bredt ud til de øvrige kredsbestyrelsesmedlemmer på 8 workshops med kredsbestyrelserne i foråret 2015. Disse måtte dog desværre aflyses. Hovedbestyrelsen besluttede, at arbejdet med workshops for kredsbestyrelser skulle fortsætte, men dog først efter kongressen.

AKTUELT

fra Kolonihaveforbundet

STATUS PÅ VURDERINGSSYSTEM, FORMANDSPORTAL OG HJEMMESIDE

Forbundskontoret orienterede om, at vurderingssystemet efterhånden kører stabilt, og at der kun meldes meget få fejl ind efterhånden. Der meldes fortsat ændringsønsker ind, men tempoet på implementering af ændringsønsker er blevet sat ned, da det koster penge hver gang. Der er mange tilbagemeldinger fra tilfredse brugere, men der er også fortsat brugere, som har svært ved det digitale system.

Formandsportalen kører uden problemer og brugerne melder tilbage, at de er glade for systemet. Der er stadig en del foreninger, der ikke har angivet en mailadresse i foreningernes faktaboks, hvilket er problematisk, da mailadresserne er en forudsætning for udsendelse af information fra Forbundet til foreningerne.

Der er ikke sket så meget på hjemmesidefronten, da arbejdet har været koncentreret omkring vurderingssystem og formandsportal. Dog er alt juridisk stof samlet i en "Bestyrelsesvejledning" på formændenes sider. Herudover arbejdes der for tiden på et opdateret landkort over foreninger og kredse.

KUPPELHUSET

Freddie Petersen – et mangeårigt medlem af Haveforeningen Vennelyst i København – har brugt en del af sin fritid på at producere små modeller af nogle af de bevaringsværdige kolonihavehuse, som findes i hans forening. Freddie sælger for tiden ud af disse modeller.

Et af modelhusene er af det berømte "Kuppelhus", som Kolonihaveforbundet ejer. Den model hører naturligvis hjemme på Forbundskontoret, så Forbundet har købt modellen af Freddie Petersen.

DE NYE KREDSE

Sydfyn

Af Grethe Bjerregaard, fagredaktør

Pr. 1. januar trådte den kredsinddeling der blev vedtaget på Kolonihaveforbundets kongres i 2013 i kraft.

Nogle af de kredse, der blev berørt af den nye struktur, kom hurtigt i gang efter vedtagelsen af den nye kredsstruktur. En af dem var Sydfyn kreds.

MULIGHEDER I STEDET FOR BEGRÆNSNINGER

Væsentlige ændringer er aldrig lette at acceptere, og det var det heller ikke i forbindelse med etableringen af den nye kreds. Det største problem var at kredsen ville blive meget større. Det næste var navnet. Egentlig ville man hellere have haft navnet Sydøstfyn kreds, men da såvel den nye kredsstruktur som navnet Sydfyn var vedtaget på kongressen blev det ved det. Det var tid at se fremad. Man må se mulighederne, ikke begrænsningerne.

Derfor talte Solvejg Nielsen, der var kredsformand for Nyborg, med formændene i Svendborg og Ringe og i 2013 vedtog alle tre kredse de samme vedtægter, der fulgte Kolonihaveforbundets standardvedtægter, så der ikke ville være problemer med vedtægterne før de tre kredse skulle slås sammen til en.

I november 2014 holdt man stiftende repræsentantskabsmøde i Sydfyn kreds.

DEN SAMMENBRAGTE BESTYRELSE

Der er seks haveforeninger med ca. 400 haver i Nyborg, seks haveforeninger i Svendborg med ca. 400 haver og to haveforeninger i Ringe med 50 haver. Den samlede kredsbestyrelse i Sydfyn kreds er på 11 medlemmer og består, inkl. formand (Solvejg Nielsen) og kasserer, af fire repræsentanter fra Nyborg, fire fra Svendborg og en fra Ringe.

ARBEJDET I KREDSSEN

Repræsentantskabet i den nye Sydfyn kreds afholdes hvert år i marts, første gang 10. marts 2015. Repræsentantskabet består af 44 hvortil kommer formand og kasserer. Hver haveforening har repræsentanter efter haveantal.

Ud over repræsentantskabsmødet planlægger kredsbestyrelsen mindst fire årlige møder der holdes på skift i Svendborg og Nyborg. Som led i forretningsordenen har man vedtaget altid at tale pænt til hinanden og respektere hinandens forskelligheder.

Efter hvert møde udsendes referat til alle foreningsformænd, der bedes om at sætte referatet på foreningens opslags-tavle. Desuden udsendes nyhedsbreve til formændene. Det er vigtigt at alle føler, at de bliver hørt. Økonomisk har hver kreds skudt 75 kr. pr. medlem i kredskassen til startkapital og samme beløb vil hvert år blive opkrævet som kontingent. Den overskydende kapital er fordelt i forhold til haveforeningernes antal af haver.

DEN NYE KREDSFORMAND

Solvejg Nielsen har haft kolonihave siden 1989 og har fra slutningen af 1990-erne næsten alle årene været aktiv i sin haveforenings bestyrelse og i kredsarbejde, så det er en erfaren dame, der står i spidsen for Sydfyn kreds. Hun har naturligvis sine egne holdninger til hvordan arbejdet i kredsen skal foregå, og en af hendes kongstanker er at sikre et godt samarbejde. Som medlem af Kolonihaveforbundets hovedbestyrelse arbejder hun på erfaringsudveksling mellem de enkelte medlemmer og ser sig selv som bindeled mellem haveforeningerne i sin kreds og Kolonihaveforbundet. Indtil videre er hun godt tilfreds med arbejdet, der sker i Hovedbestyrelsen. Det skinner hele tiden igennem, at man må arbejde for det muliges kunst og for hende har arbejdet med kredssammenlægningen været en positiv oplevelse.

KOLONIHAVEJURA

AF CHEFJURIST DITTE JENSEN

HVAD BETYDER FORBRUGER-BESKYTTELSE VED KØB AF EN KOLONIHAVE?

Lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom gælder også for kolonihavehuse, men hvad går loven ud på?.

FORTRYDELSESRET

Reglerne om fortrydelsesret i lovens kapitel 2 gælder for kolonihavehuse. Reglerne fastslår, at en køber af et kolonihavehus kan fortryde sit køb inden for en frist på 6 hverdage efter, at der er skrevet under på købsaftalen eller overdragelsesdokumentet. Betingelsen for at fortryde er, at køber giver sælger besked inden fristens udløb og at et beløb på 1 % af den aftalte købesum er betalt inden fristens udløb.

TILSTANDSRAPPORTORDNINGEN

Tilstandsrapportordningen – som man oftest hører om i forbindelse salg af med parcelhuse og ejerlejligheder – er beskrevet i lovens kapitel 1. Reglerne betyder, at en sælger af et kolonihavehus kan vælge at få udarbejdet en tilstandsrapport, en eltjek-rapport og et ejerskifteforsikrings-tilbud. Herefter kan sælger give køber et skriftligt tilbud om at betale halvdelen af ejerskifteforsikringen.

Hvis sælger vælger at benytte denne ordning, bliver sælger i meget vidt omfang ansvarsfri for mangler ved kolonihavehuset. Det er fuldstændig frivilligt for sælger, om han vil anvende denne ordning. Da udarbejdelse af tilstandsrapport og eltjek samt tegning af ejerskifteforsikring er temmelig dyrt i forhold til priser på kolonihavehuse, er det ikke forventningen, at ordningen vil blive brugt ret meget på kolonihaveområdet.

SÆLGERS MANGELSANSVAR

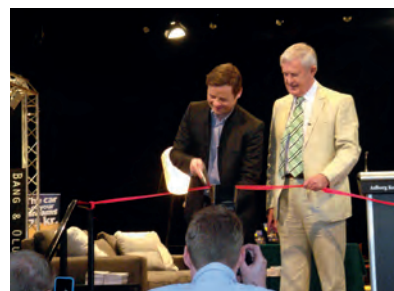
Hvis sælger ikke benytter sig af tilstandsrapportordningen, kan sælger gøres ansvarlig for bygningsmangler efter de almindelige regler i dansk ret – nemlig i 10 år fra salget. Det betyder, at hvis kolonihavehuset har mangler, som sælger kendte eller burde have kendt ved salget, men som han/hun ikke har oplyst køberen om, så kan en køber kræve erstatning eller nedslag i købesummen i op til 10 år efter salget. I meget graverende tilfælde kan det endda medføre en adgang for køber til at ophæve en indgået aftale om køb af et kolonihavehus. Det kræver dog, at køber kan dokumentere, at manglen var til stede på tidspunktet for salget. På grund af kolonihavehuses særlige beskaffenhed vil det i praksis sjældent være muligt at gøre en sælger ansvarlig for mangler.

FORÅR I AALBORG

Også i år deltog Nordjysk kreds i Aalborg Kongres- og Kulturcenters forårsmesse. Vi havde vort sædvanlige "kolonihavehus" med samt planter, blomster og krydderurter. Alle kredsens kolonihaveforeninger kunne komme med en fortegnelse med huse til salg og disse blev sat op på standen. I vinduet på vort kolonihavehus kørte Kolonihavefilmen kontinuerligt i alle åbningstimerne. Vi slog et slag for den børnevenlige kolonihave og konsulent Søren Bøgeskovs pjecce om emnet blev uddelt. Det er en messe hvor der i år på tre dage, fredag – søndag, var 24.500 besøgende så kredsbestyrelsen samt legatudvalg havde nogle travle timer. Der blev skabt kontakt til mulige nye kolonister, men der blev også megen foreningssnak med nuværende haveejere samt medlemmer fra andre kredse.

Frede Skrubbeltrang, kredskasserer

Udstillingen åbnes af borgmester Thomas Kastrup Larsen og haldirektør Ernst Trillingsgaard

Klargøring af stand. Hanne, Jørn og Preben.

Færøsk live-radio fra haveforening

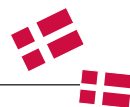
I Sønderborg var haveforeningen Sundeveds klubhus en aften i marts rammen om en live optagelse af Færøernes Radio fra en generalforsamling i Færøsk Forening for Sønderjylland. Det var en optagelse til det populære radioprogram "Upp á Tá" (Op på tærerne) med skandinavisk dansemusik og interviews af bl.a. foreningens formand, *Hallbjørg Lamhauge*, der havde inviteret den færøske radio til at bringe programmet fra Sønderborg. "Op på tærerne" bliver sendt hver fredag aften og bliver meget aflyttet rundt om i de færøske bygder, hvor der flere steder bliver arrangeret fællesdans i forsamlingshusene med 50-100 deltagere. Programmet vil fra maj blive udvidet til en samsending med Grønlands Radio og Islands Radio. Haveforeningens klubhus er kun få år gammelt og bliver meget udlejet, bl.a. til sammenkomster for de tre lokale, færøske familier, der er medlemmer af haveforeningen og til den færøske forening.

Preben Sørensen

Fra venstre programredaktør Elis Poulsen og tekniker Finnur S. Olsen under optagelserne i haveforeningens klubhus.

Kolonihaveforbundet ønsker TIL LYKKE

H/F Sjælsø, 60 års jubilæum

H/F Sjælsø holdt den 3. maj 2015 åbent hus i anledning af foreningens 60 års jubilæum.

H/F Møllehaverne, 40 års jubilæum

Den 14. maj 2015 holdt H/F Møllehaverne 40 års jubilæum i og omkring foreningshuset.

HAVEBLADETS KOMMENDE NUMRE 2015

Blad	Udkommer
Nr. 4	primo september
Nr. 5	primo december

KRYDSORD

Hvad er "Taxi", "Danhave", "Tumbler F1" og "Bellstar"?											
3 2015	UDEFRA- KOM- MENDE	IDET	HIVERT	AM. BY	REX	DYR	PLEJE	SKILTE- TEKST	DIGTER	VÆSEN	FRED
SPIND- LERE	4								1		
FYR		8			FORFRA- REGIS- TERTON			KUNST- NER RELI- GIONEN			
SMALL		MÅNEDS- FORK. RØG		7		RET STØTTE	6				
?								12			3
KORT			SVERIGE SLÆGT		BAL- LADE KUN I BERLIN				GRINEDE PÆN	9	
ANB.		EVIG- HED MIDT I WIEN	2		ARVE- ENHED TONE					TOG- TYPE STED- ORD	
MÅLE- ENHED		10		MÅLER			TRIST NORGE		11		5
DRIK								OPFØ- RER			

Hvis du løser krydsordet, finder ordet med spørgsmåltegnet og sender løsningen til Kolonihaveforbundet, enten på postadressen Frederikssundsvej 304 A, 2700 Brønshøj eller på mail-adressen info@kolonihave.dk, deltager du i lodtrækningen om tre præmier, der i år udloddes af Fausol. Løsningsordet skal være Kolonihaveforbundet i hænde senest den 27.7.2015.

Præmierne i Havebladet nr. 3.2015 er:

En vase med tilhørende dekora-tionssten og bånd i enten rød, lilla eller grå til tre af Havebladets læsere.

Løsningen i Havebladet nr. 2.2015 er:

"Vennelyst".

Vinderne

1. Knud Erik Nielsen, Aalborg
2. René Hjort, København
3. Annelise Jakobsen, København

Alle 3 vindere får snarest deres præmie tilsendt.

Forkert navn og adresse på havebladet ??

Husk at alle rettelser vedr. medlemsnavn og adresse skal ske til din egen haveforenings bestyrelse.

Red.

Send et par ord

Har jeres forening jubilæum?
Har et af jeres medlemmer jubilæum?
Er der noget, I gerne vil fortælle andre kolonister om?
Så send et par ord enten pr. post eller e-mail til: Kolonihaveforbundet, Frederikssundsvej 304 A, 2700 Brønshøj, info@kolonihave.dk.
500-600 anslag i alt er fint.

Red.

OFFICIELLE FLAGDAGE 2015

16. april Hendes Majestæt Dronning Margrethe II
5. maj Danmarks befrielse 1945
14. maj Kristi Himmelfartsdag
24. maj Pinsedag

På Danmarks-Samfundets hjemmeside www.danmarks-samfundet.dk finder du retningslinjerne for brugen af Dannebrog.

STILLING FLAG

Flag, vimpler og flagstænger til haven. Kvalitet og rigtige priser.

Ring eller kom forbi og få en flagsnak.

P.S: Vidste De, at en flagstang aldrig bør stå tom ?

www.stilling-flag.dk

Stilling Flag A/S • Sorgenfrivej 14 • 2800 Kgs. Lyngby
Tlf. 45871400 • Email: stilling@stilling-flag.dk

STORT UDVALG!

I BRUGTE:

stalddøre med termoruder
terrassedøre
dobbelte terrassedøre
yderdøre
indvendige døre
termovinduer
glaspartier
energitermoruder
nye og brugte
radiatorer

Vi foretager også reparationer, montering af døre, vinduer, terrasser og udestuer. Endvidere udfører vi havearbejde, træfældning og flisearbejde m.m.

Herluf Christensen

Herstedøstergade 25
2620 Albertslund

Tlf. 2442 3860

hcgengbyg@mail.dk

Åbent alle dage efter aftale
– også weekend og aften

“Det bedste,
jeg nogensinde har gjort”

Flot foretrukket kildesorterende muld-
toilet til kolonihavehuset. Stor succes
ved test i 10 kolonihaveforeninger. Hent
brochure og se film på www.backlund.dk
Følg os på www.facebook.com/Backlunddk

ÅBENT HUS

Man. 27.07 kl. 17-19
Tors. 30.07 kl. 16-18
Ons. 05.08 kl. 16-18
Man. 10.08 kl. 17-19
Ons. 19.08 kl. 16-18

Separets topmodeller
Villa 9000/9010
– 65.000 solgte

Kampagnepris
kun kr. 5.595,-

BACKLUND ApS

Holmebjerg 21 · 2950 Vedbæk
Tlf. 6093 1453 · Mobil: 6093 1453
E-post: backlund@backlund.dk
www.backlund.dk

Haveblad

APARTMENT IN COPENHAGEN .COM

UDLEJ DIN BOLIG MENS DU ER I KOLONIHAVEN

Læs mere på nettet
Eller ring: 77 34 56 45

lejlighedikobenhavn.dk

Haveblad

HALVÉR VARMEREGNINGEN!

Størke TILBUD

Panasonic

A++

Panasonic HE9 Flagship
Inkl. modem og standardinstallation

KUN 16.500 KR. **SPAR 1.000 KR.**

Mitsubishi

A++

Rekord resultat
Giver 5,3 kW ved -7°C
Kombineret med HYPER HEATING er det SENSATIONELT

GRATIS WIFI-adapter
10 års garanti på anlægget. Værdi 2.500 kr. Gælder til 30.08.14

Mitsubishi MSZ-FH25
Inkl. WiFi og standardinstallation

KUN 15.500 KR. **SPAR 2.500 KR.**

LG

BEDST I TEST LG

A++

LG Nordic Prestige 9
Inkl. standardinstallation. Bedst i test 2013

KUN 16.000 KR. **SPAR 2.000 KR.**

Lovpligtigt service af din varmepumpe

Med et fast eftersyn kan du altid gå efteråret trygt i møde!

KUN 999 KR.

LAD OS KONTAKTE DIG, NÅR DU HAR TID...

Scan koden eller
skriv dit navn og tlf. på
danskvarme.dk/kontakt,
så kontakter vi dig.

FÅ OP TIL 15.000 KR. I TILSKUD

ved at skrotte dit gamle oliefyr.
Ring og hør nærmere om hvor
meget du kan få i energitilskud.

Vi hjælper dig med at træffe
det rigtige valg, vejleder dig
mht. **energitilskud** og sørger
for de **bedste priser** på mark-
edet.

Ring og få en **uforpligtende**
snak eller book et møde.

Tlf. 70 26 70 16 • lars@dansk-varme.dk • www.danskvarme.dk

DANSK-VARME ApS

VELKOMMEN

TIL EN VERDEN AF MULIGHEDER

Vi byder foråret velkommen
med gode tilbud

Sølund Huse har mange flotte havehuse og pavilloner
til hjemmehaven eller kolonihaven.

For os er kvalitet og service en naturlig del af vores hverdag.
Så trygheden og nydelsen kan blive din hverdag.

Nyd det

- duften af nyslået græs
- en kop friskbrygget kaffe
- dit eget orangeri
- varmen bag de smukke vinduer
- et sted, hvor tiden står stille
- en pause fra hverdagen
- en god bog i ro og mag

Ta' forskud på de lange, lune sommer-
aftener med et havehus eller en pavillon.

PAVILLONER : GARAGE/CARPORT : REDSKABSHUSE : HAVEHUSE

MANDAG-FREDAG KL. 8:00-16:00 : LØRDAG KL. 10:00-12:00 : INFO@SOLUNDHUSE.DK : WWW.SOLUNDHUSE.DK

SØLUND

SØLUND HUSE : OVERBY SKOVVEJ 3 : 8732 HOVEDGÅRD : TLF.: 75 66 28 75

50 m²

Vinkel hus med 2 værelser
og hems se mere på

www.vestervang-byggemarked.dk

VESTERVANG
BYGGEMARKED %

Kontakt Jacob på: 23 34 76 70 · vestervang@vestnet.dk

Alt el-arbejde udføres i Deres
fritidshus, såvel ny-installation
som reparation og udvidelse
af bestående installation
til særdeles rimelige priser.

● **Rabat til
pensionister**

Erik Andersen. Statsaut. El-installatør

Henvendelse på vagttelefon

38 74 79 22

mellem kl. 6-9 og efter kl. 19.30

Højstrupvej 30B · 2720 Vanløse · Tlf. 38 74 79 22

Skån ryg og knæ
når du har opgaver
i lave højder

Brug altid

skridsikring indendørs, på glatte og særlige underlag

OneLeg

by susanne schmidt®

Find forhandler på
www.oneleg.dk

OneLeg gør sommerens have-
arbejde til en behagelig fornøjelse.
På den unikke, buede fod, kan du
vippe og rotere om dig selv.
OneLeg følger dine bevægelser
og skåner din krop.

Skammel 32 cm
Skridsikring
Sædeovertræk

kr. 319,-
kr. 69,-
kr. 119,-

Ny låge til kolonihaven?

Komplet
med stolper
KUN kr. 2.159
inkl. moms
uden fragt

- Fremstillet i stål
- Bredde 1.000 mm
- Højde 1.200 mm
- 2 stolper
- Håndtag
- Cylinder lås
- Varm galv.
- Leveringstid ca. 4 uger på din adresse
- Support ring: 42 510 290

Scan koden og
kom direkte ind på
ovenstående låge

Veneto Hegn

www.veneto-h.dk

5200 Odense V - mobil 42 510 290

Kolonihavehuse & Bjælkehytter

Design dit
drømme
hus fra kun
1600,- pr. m2

Danmarks
største
udvalg i kvalitets-
kolonihave-
huse

DESIGN DIT EGET KOLONIHAVEHUS - eller vælg mellem 100 standard modeller

Design dit eget drømmehus fra kun kr. 1600,- pr. m2 eller vælg imellem mere end 100 færdige råhuse og hytter på vores hjemmeside www.nynorm.dk. Vi tilbyder også rådgivning og hjælp til byggeplaner.

SHINGLES TAGPAP

Vores shingles tagpap udnytter innovativ teknologi til at forbedre shingles' præstationer med mindre vægt.

Alle shingles tagpap er produceret, så det giver en overlegen holdbarhed og fleksibilitet. Holdbarhed ca. 40 år alt efter forhold. Før kr. 225,-

Nu **KUN KR. 207,-** pr. pakke.

(3 m2 pr. pakke, som dækker 2,5 m2)

Model Copenhagen FÆRDIG MONTERET

Har du en drøm om en ny bjælkehytte, men ikke ønsker at montere selv, så kan vi som noget nyt tilbyde færdig montering.

I prisen vil være inkluderet montering af hytte på byggeherrens fundament, isoleringssæt til væg og tag inkl. isoleringsmateriale, shingles tagpap og malede vinduer m.m.

Kun kr. 259.900,- i 70mm RING og hør nærmere.

Vidste du at
5.800
Danske boligejere har
handlet bjælkehytter hos
Nynorm de seneste
år

50-92mm

Model Hornbæk

24m2 + 9m2 veranda, 70 mm kraftige bjælker. Komplet byggesæt med vinduer og dør. Før 71.400,-

Nu kun kr. **69.900,-** inkl. moms og lev.

44mm

Model Gotland 16

15,2m2, 44mm kraftige bjælker. Komplet byggesæt med vinduer og dør. Før kr. 21.500,-

Nu kun kr. **20.900,-** inkl. moms og lev.

50-92mm

Model Eskildsø

48m2 + 25m2 hems, 50 til 92mm kraftige bjælker. Komplet sæt med termoruder, dør, beslag, greb og lås.

Fra kr. **121.900,-** inkl. moms og lev.

Foto afviger fra standard.

Alle er umelet byggesæt med termoglas eller 1 lag glas, ekskl. montage sæt, tagbeklædning, fundament og isolering.

nynorm
SIDEN 1975

KONTOR & Udstilling: BYTOFTEN 10 - 5550 LANGESKOV - TLF. 70 23 15 51 - MAIL: NYNORM@NYNORM.DK
UDSTILLING: HÅNDVÆRKERVEJ 82, 4000 ROSKILDE (åbent alle dage, dog kun bemandet torsdag 9.30 - 15.00)

WWW.NYNORM.DK

**Solceller, solcelleanlæg, tilbehør,
LED belysning, ventilation
Elektronik service & reparation**

- Solceller: amørf, mono- polykrystalline, fleksible
- Laderegulatorer
- Inverter/Omformer
- 12V LED pærer G4, GU10, G9 E14, E27 fatning
- Komplette anlæg fra 5W til 1000W/12V, 24V eller 230V
- Batterier & installations materialer, kabler, stik
- Ventilation & solvarme
- Springvand & pumper
- Oplader, beslag mm.
- Måleapparater, instrumenter
- Nettilsluttede solcelle-anlæg og tilbehør

Rådgivning, info og tilbud: ring eller e-mail.
Alle produkter kan ses på Internet og bestilles direkte via vores online WEB-SHOP eller telefon. Eller besøg vores udstilling i lokalerne på Tagtækkervej nr. 27B, Viborg.

* Abonner på e-nyhedsbrev og få tilbud og nyhedsopdateringer

Tagtækkervej 27 B, 8800 Viborg
Internet: <http://www.KeryChip.dk>
E-Mail: solar@KeryChip.dk
Tlf.: 41 67 44 67

Køb online med din mobil eller tablet i den nye Webshop

Danmarks bedste og billigste luftsolfangersystem. Nu med endnu mere diskret design, så den næsten ikke ses på huset. Tilføjer huset tørt, frisk og let opvarmet luft. Gratis i drift. Styres og drives af solen.

NYHED - spar 1.000,-

SolarMagic model M40 wall all black slimline, dækker et hus på op til 50m² og sælges til introduktionspris. **Normalpris 2.500,- NU 1.500,-**

Introduktionstilbuddet er forlænget frem til 01.08.15 og er incl. moms men excl. leveringsomkostninger

SolarMagic, Kammersgårdsvej 36, 7760 Hurup
Tlf. 6023 1200 - kontakt@solarmagic.dk
www.solarmagic.dk

GANLØSE

Fritidsbyg ApS

Kolonihavehuse & sommerhuse

	Råhus opstillet:	Indv. materialer til færdiggørelse:	Råhus, indv. materialer og montering:
12,0 m ²	kr. 48.200	kr. 9.950	kr. 66.100
20,0 m ²	kr. 72.300	kr. 15.400	kr. 100.300
28,0 m ²	kr. 95.100	kr. 34.900	kr. 152.200
31,5 m ²	kr. 107.600	kr. 35.900	kr. 161.400
36,0 m ²	kr. 114.500	kr. 38.200	kr. 180.000
40,0 m ²	kr. 119.600	kr. 41.600	kr. 188.700
40,5 m ²	kr. 119.600	kr. 38.800	kr. 186.100
45,0 m ²	kr. 132.700	kr. 44.200	kr. 209.700
57,0 m ²	kr. 163.900	kr. 52.200	kr. 262.750
6,0 m ² skur	kr. 19.900		
9,9 m ²	kr. 25.900		

Alle priser er incl. 25% moms.

Alle modeller kan laves med loft til kip, hems.

Mellem kl. 17-18

Tlf. 4818-3753

Biltelefon 4020-3753

Korskær 4, Ganløse, 3660 Stenløse

www.ganlosefritidsbyg.dk

Nøglefærdige huse, indhent tilbud.
Vinduer og døre med termoglas lavenergi
Tag: Gitterspær 15°. B6 eternit, sort.
100 mm mineraluld.
3/4x4" profilbrædder, plastfolie.
Væg: 2x4" tømmer. Vindpap.
1x5" profilbrædder, trykimprægneret.
100 mm mineraluld.
3/4x4" profilbrædder, plastfolie.
Gulv: 2x5" tømmer. 100 mm mineraluld.
Vindpap. 22 mm spånplade.

Besøg vore prøvehuse i Ganløse

På adressen:

Måløvvej 99 – Ganløse

Kørevejledning: Se Krak kort side 114

Vi giver også gerne tilbud ud fra egne tegninger

Der er flere gode grunde til at vælge et hus fra GANLØSE FritidsByg:

- NYHED! Punktfundament er med i prisen
- Gulvstrøer er overfladebeh., 5x5" 2x5"
- Indskud er trykimprægneret
- Stolpekonstruktion 4x4" 2x4"
- Udvendig beklædning: 1x5" profilbrædder, trykimprægneret
- Alle vinduer er oplukkelige, DVK-mærket
- 100 mm isolering i HELE huset, mere efter ønske
- Vinduer og døre kan flyttes efter deres ønske – vi bygger gerne efter Deres tegning
- Indvendig beklædning: 3/4x4" profilbrædder, indv. kvinta og plastfolie indv. fyldningsdøre
- Luksusgulv, Gulvbrædder, 1x6" ovntørret, endenotet, lægger vi til en merpris á 160 kr. pr. m²
- 42 års erfaring med kolonihavehuse og sommerhuse
- NYHED! Vinduer og døre med termoglas/fabriksmalet
- Merpris for ekstra isolering i sommerhuse

NYHED: Nu også Sibirisk lærk mod merpris

Vi kommer ikke på Fyn og i Jylland

Bjælkehytter i flot kvalitet

Indretning helt efter dine ønsker og behov.

Udføres i 50, 70 eller 92 mm bjælker.

Fra ca.
1.700 kr./m²
inkl. moms og levering

For mere information ring til Birkedalhuset
på tlf.: **24 20 60 09** eller se mere på www.birkedalhuset.dk

Have bladet

KOLONIHAVEFORBUNDET FOR

HAVEBLADET NR. 4

Udkommer primo september.

Lej professionelt udstyr i Bygma

Bygmas udlejningsprogram fra Toolmatic omfatter en stor del af de materialer og maskiner, du kan få brug for i forbindelse med klargøring af kolonihaven.

HAVEFRÆSER

3 timer: 235;
1 dags pris: 465;
Eftflg. dage: 385;
Depositum: 1000;

PLÆNELUFTER M/TIMETÆLLER

3 timer: 165;
1 dags pris: 295;
Eftflg. dage: 255;
Depositum: 900;
+ 85; pr. kørt time

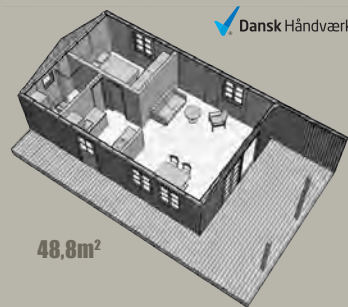
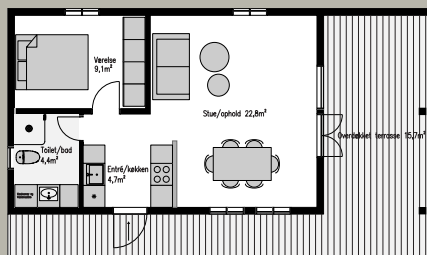
Med et Bygmaster kort får du 10% rabat og betaler ingen depositum

Besøg din lokale Bygma og se det store udvalg af udlejningsmaskiner

Nyt kolonihavehus ?

KB Fritidshuse - Mange forskellige hustyper – tre forskellige byggemetoder – høj kvalitet – meget til en lille pris

✓ Dansk Håndværk

• SelvByg

Vi sørger for elementer og basishusmaterialer, du opstiller og bygger dit hus færdigt.

• MedByg

Vi fordeler opgaver og entrepriser mellem os, som du ønsker det.

• FærdigByg

Vi bygger dit nøglefærdige hus - du slapper af.

“Klik ind på www.kbfritidshuse.dk og find inspiration i vores mange nye hustyper”

kb fritidshuse.dk
Snedker og Tømrerfirma Kim Bengtsson ApS

Rengevej 11 / 4660 Store Heddinge / Tlf. 56 57 31 51 / Info@kimbengtsson.dk / www.kbfritidshuse.dk

Vivara Naturprodukter

Kvalitets & miljøvenlige naturprodukter til havens dyr (fugle, egern, pindsvin, m.fl.). Gratis forsendelse ved ordre over 500 kr. Ved ordre under 500 kr pålægges der 50 kr i fragt og eksp. gebyr.

Postkort inkl. kuvert

De dobbelte Postkort inkl. kuverter er smukke og de vækker glæde, når man finder dem i postkassen. Der er ikke fortrykt nogen tekst, og man kan derfor bruge dem i mange sammenhænge. En oplagt gaveidé til naturvenner. 15 x 15 cm, FSC Papir

M23650	Kortsæt - Sommer (Alle 6 stk.)	69,-
M23623	Ildsalamander	Kr. 15,-
M23618	Syvplettet mariehøne	Kr. 15,-
M23619	Almindelig vandnymfe	Kr. 15,-
M23622	Gøg/Grå Fluesnapper	Kr. 15,-
M23621	Musvit	Kr. 15,-
M23620	Svalehale	Kr. 15,-

FLORTE & UNIKKE KRUS

Marjolein Bastin krussæt

En super flot serie af porcelænskrus, malet af kunstneren Marjolein Bastin. Tåler maskinvask og mikroovn.

Højde: 9,5 cm,
Ø: 8 cm

97168 kr. 199,-

MANGE FLERE POSTKORT PÅ WWW.VIVARA.DK

Ting Til Børnenes Sommerferie

Danmarks Natur - Langs stranden

Bogen fortæller om de forskellige strandtyper og hvordan strandene ændrer udseende. Hvad opskyl er og hvad du kan finde af sære ting, som hverken ligner sten eller levende væsner. Alm. planter og dyr, man kan møde på land i umiddelbar nærhed af vandet. Sider 128
2112566

kr. 99,-

Danmarks Natur - Insekter

Omkring 120 af de allermest almindelige insekter i Danmark med relevante oplysninger om deres udseende, forekomst, levesteder og fødevalg. Desuden indeholder bogen en generel beskrivelse af insekter som dyregruppe og hvordan denne er inddelt i forskellige undergrupper, så man har lettere ved at finde frem til hvilken type insekt, man står over for. Sider 144
2092295

kr. 79,-

Små dyr i hus og have

Små dyr i hus og have er en let tilgængelig og overskuelig guide til det lavere dyreliv i vore hjem og vores have: insekter, snegle, orme, mider, edderkopper m.m. Bogen omtaler mere end 700 dyrearter - både nyttedyr, skadedyr og dyr, vi nyder at se på - og er den mest omfattende bog om emnet. Grundige beskrivelser af dyrenes kendetegn, levevis, levesteder, udbredelse, forvekslingsmuligheder m.m. samt en lang række spændende og nyttige ekstraoplysninger om dyrenes liv. Oversigtsplancher giver overblik over typiske levesteder og dyrespor. Sider 280
2078954

kr. 199,-

Byggesæt

Foderhus Juna som samlesæt, ekskl. maling.
90635 kr. 65,-

Forstørrelsesglas

Kom tæt på insekter, haletudser osv.
97050 kr. 19,-

Egernpakken

Foderhus + 1 kg egerblanding
98075 kr. 158,-

PRISBASKER

Redekasse saba
Ø 32 mm,
16,5 x 23 x 30 cm
90505 kr. 85,-

BESTIL DET HELT NYE KATALOG

På tlf. 33 31 33 26 & www.vivara.dk kan du afgive din bestilling eller GRATIS bestille det 148 siders katalog med megen information og mange nyttige tip. Annoncens priser gælder til og med 1. september 2015.

